Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Vordingborg Garnison 75 år

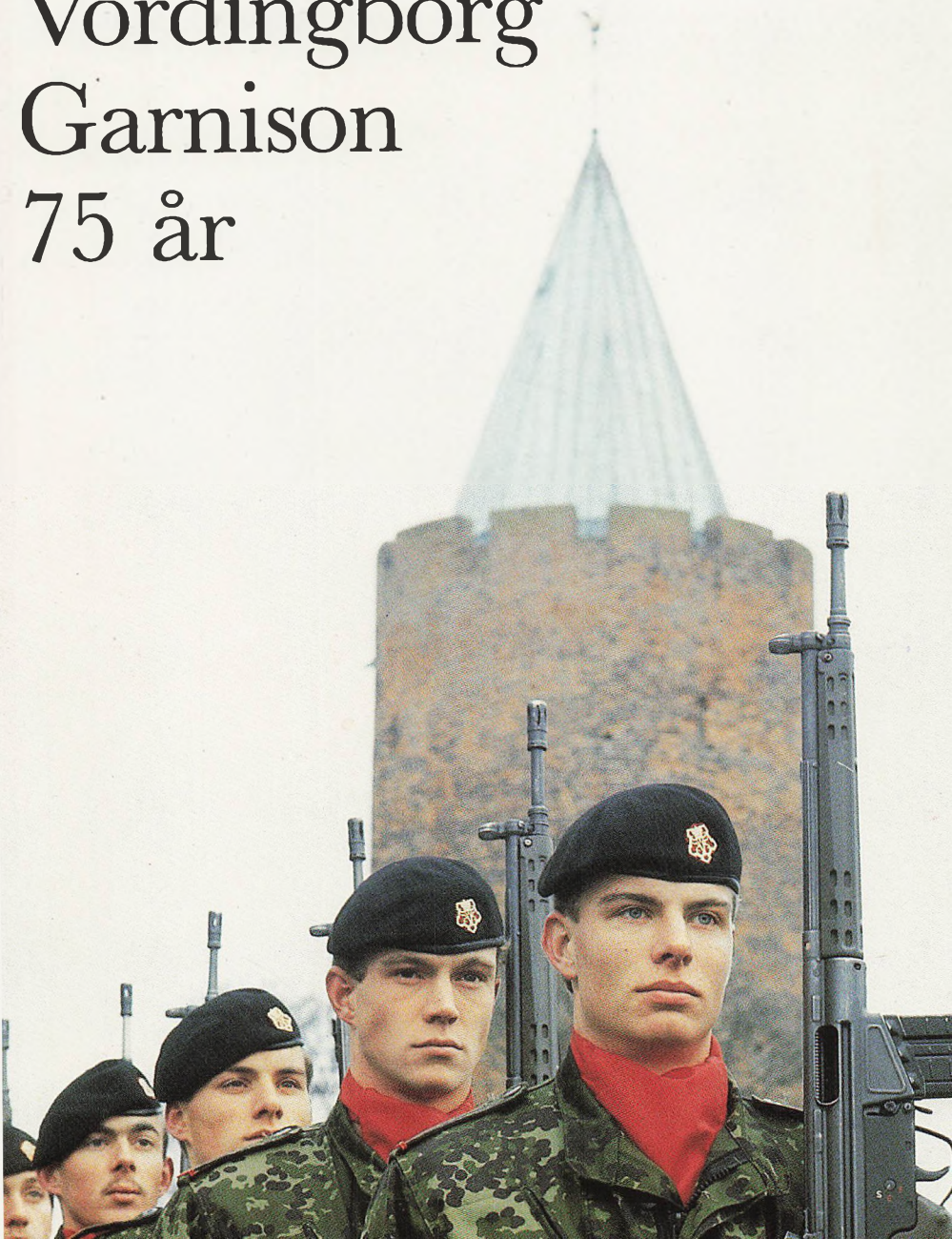

Vordingborg Garnison
75 år
1913-1988

Vordingborg Garnison
75 år

1913-1988

Dette skrift er udgivet med økonomisk støtte af bl.a.:

Andelsbanken, Vordingborg
Byggeriets Realkreditfond, Vordingborg
Handelsbanken, Vordingborg
Jyske Bank, Vordingborg
Kreditforeningen Danmark, Vordingborg
Nykredit, Vordingborg
Næstved Tidende (Vordingborg Dagblad)
Privatbanken A/S, Vordingborg
Sparekassen SDS, Vordingborg
Vordingborg Bank A/S

Illustrationsmaterialet er stillet til rådighed dels af de enkelte afsnits forfattere, dels af Vordingborg By og dels fundet frem fra garnisonens arkiv.
Redaktionen bringer en varm tak til især forfatterne, der hurtigt og præcist har afleveret de ønskede afsnit til den foreliggende bog. Det har været redaktionens ønske, at flest mulige bidrag skulle skrives af de personer, der stod midt i det skildrede tidsrums begivenheder. Det har blandt andet derfor været en pinefuld opgave, at skulle skære lidt hist og her for at skabe en nogenlunde rimelig sammenhæng i bogens helhed. Det har været nødvendigt at udelade enkelte skildringer af begivenheder, som er beskrevet ens i to eller flere kapitler.
En tak skal også rettes til alle de, der mundtligt, økonomisk eller på anden måde har bidraget med råd og dåd.

Indholdsfortegnelse

Forord ..... side 7
Borgmesteren og garnisonskommandanten

Byen i dag og i fremtiden ..... side 9
Borgmester Jørn Nielsen

Garnisonen i dag og i fremtiden ..... side 13
Oberst J. Münsberg

2. Sjællandske Brigade ..... side 19
Oberst S. Hønnerup

Træk af Vordingborgs historie ..... side 23
Major J. V. Jørgensen

Vordingborg 1963-1988 ..... side 35
Fhv. borgmester Børge Lundgaard

Garnisonsby gennem 75 år ..... side 43
Major J. V. Jørgensen

Garnisonen 1963-1976 ..... side 55
Oberst Chr. E. Nielsen

Garnisonen 1976-1978 ..... side 61
Oberst N. E. A. Møller

Garnisonen 1978-1983 ..... side 65
Oberst F. O. Hertel og major E. Erlandsen

Træk af Danske Livregiments historie ..... side 69
Oberstløjtnant Søren Nielsen

Forord

Egentlig kunne Vordingborg Garnison fejre mange hundrede års jubilæum, idet Vordingborg er vokset op om Valdemarernes gamle borg med det kendte Gåsetårn. Borgen tjente både som residens og som våbenplads i kampene mod vender og hanseater, og har derfor altid huset væbnet magt. Idag er borgen afløst af en moderne og veludrustet garnison, som har fungeret og udviklet sig i 75 år.
Garnisonen - og forsvaret som helhed - har i dag befolkningens overvejende flertal bag sig, som mener, at betingelsen for, at landets borgere kan nyde et folkestyret samfunds goder og yde deres bidrag til kulturens udvikling er, at landet bevarer sin frihed.
Siden den nuværende garnisons oprettelse den 22. januar 1913 er mange bånd blevet knyttet mellem byen og garnisonen. Garnisonen har haft stor betydning for byens udvikling, og byen og befolkningen har på sin side præget garnisonen. For at besegle det gode samarbejde udgives dette festskrift på garnisonens 75 års dag.

Vordingborg, den 22. januar 1988.

Borgmester

Garnisonskommandant

Byen i dag og i fremtiden

Borgmester Jørn Nielsen.

I 1988 fremstår Vordingborg Garnison, såvel når det drejer sig om mandskab som om materiel, som et moderne, nutidigt led i det danske forsvar. Mandskabet er veluddannet og materiellet tilpasset tidens krav og økonomiske muligheder.
Det samme er tilfældet, når vi ser på byen og kommunen Vordingborg. Selvom de senere års indgreb i kommunens økonomi har nedsat udviklingen betydeligt, er der stadig en vis udvikling omend på et lavere niveau, end det kunne ønskes.
Service overfor borgerne er den vigtigste del af en kommunes opgave. Dette har naturligvis altid været gældende, men opmærksomheden rettes mere og mere derimod. Sagt på en anden måde: Resultatet af en borgers henvendelse til sin kommune højnes, når servicen er bedst mulig. Derfor forstærkes indsatsen på dette område. Information om kommunens virksomhed generelt og om virksomheden i de enkelte forvaltninger søges forbedret, og i dette indgår en intensiveret, intern uddannelse af de ansatte. Ledelsesforholdet og heri personalepolitikken tages hele tiden op, og her spiller den store aktivitet i samarbejdsudvalgene en betydelig rolle.
De her nævnte forhold, samt det valgte byråds muligheder for at præge udviklingen, er af afgørende betydning for borgernes og omgivelsernes opfattelse af byen og kommunen Vordingborg.
Den 50-årige Storstrømsbro var det første faste bindeled mellem Sjælland og Falster, og den har virket godt til fremme af samfærdselen gennem årene. I nyere tid er så tilkommet Farøbroerne, som på et senere tidspunkt giver motorvejsforbindelse til det europæiske fastland, dog indtil videre via færgeforbindelse over Østersøen.

Denne motorvejslinie imødeses med stor forventning. Endnu mangler en del af motorvejen nord på, og det er som om udviklingen erhvervsmæssigt hænger sammen med udbygningen af de store trafikforbindelser.
Efter en del år, hvor intet eller kun lidt er sket i det store erhvervsområde i Ørslev, er der nu kommet gang i det. Stærkere endnu går det i området, der kaldes Møllegårdens jorder.
Dannelsen af Vordingborg Erhvervsforening, som har en række erhvervsvirksomheder som medlemmer, og i hvis ledelse disse ligesom kommunen, er repræsenteret, har betydet, at samarbejdet mellem kommune og erhvervsliv er blevet udvidet til gavn for begge parter. Mest afgørende er indsatsen for at bedre beskæftigelsen, og her ser det lysere ud.
Folkeskolen har i lighed med alt andet været genstand for besparelser i de senere år, men vi har stadig en velfungerende folkeskole med en veluddannet lærerstab til at give børn og unge en god ballast af viden og færdigheder til deres videre færd i tilværelsen.
Af andre uddannelsesinstitutioner er her et amtsgymnasium, en handelsskole, en husholdningsskole, et statsseminarium og en afdeling af Danmarks Lærerhøjskole.
Kommunen har haft en solid befolkningstilvækst i de senere år og har nu passeret de 20.000 indbyggere. For at kunne betjene alle så

godt som muligt, skal mange ressourcer anvendes. Her tænkes især på børnepasningsordning, fritidsundervisning, faciliteter til idræt, teater og meget mere.
For kommunens gamle medborgere er der ældreomsorg af forskellig art og måske i sidste ende plejehjem. Som noget enestående, det eneste i landet og godkendt dertil af Socialministeriet, har Vordingborg Kommune Vintersbølle Strand Plejehotel, hvor ældre i kortere perioder kan få ophold for at opøve egne færdigheder og få fornyet livsmod.
Befolkningsstrukturen med mindre familier, flere enlige, brudte familier og mange unge under uddannelse giver et stort pres på lejeboligsektoren, og det rådes der bod på ved nybyggeri og omdannelse af bestående ejendomme til for eksempel ungdomsboliger.
Med et godt greb om udviklingen og med den foræring, som den skønne beliggenhed i en smuk natur er, kan Vordingborg roligt se fremtiden imøde. Med til fremtiden hører, at det gode samarbejde i god ånd med garnisonen fortsat vil bestå og udvikles.
Historisk er der stærk samhørighed mellem by og garnison; nutiden og fremtiden giver begge en fremtrædende plads i det moderne samfund.

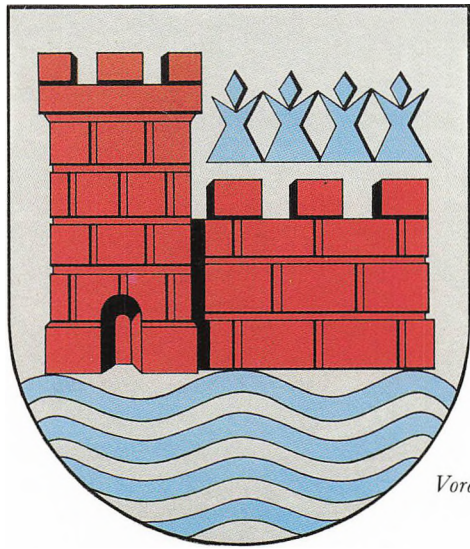

Vordingborg byvåben

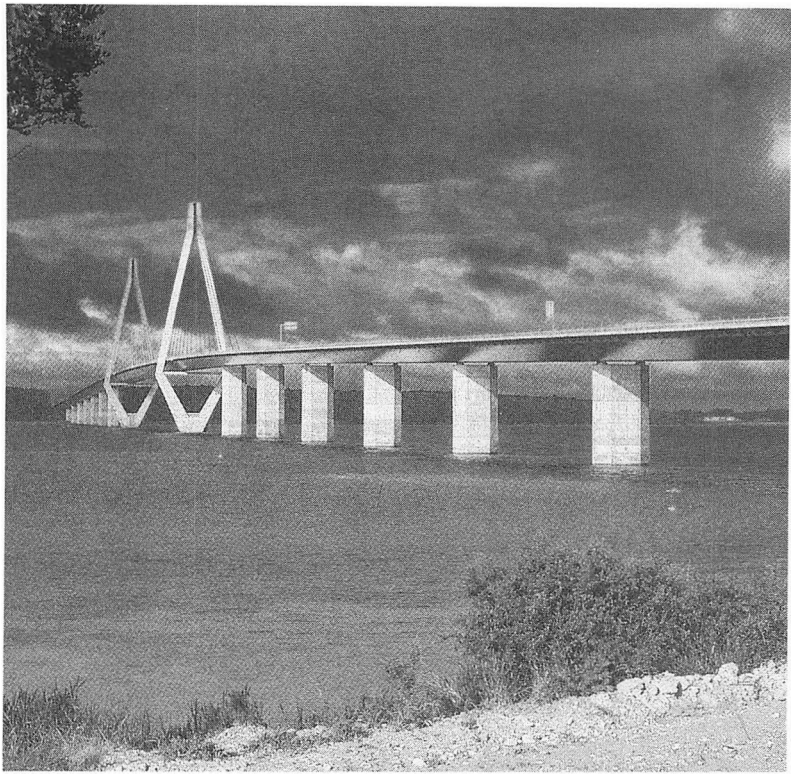

Farøbroen.

Garnisonen i dag og i fremtiden

Oberst J. Münsberg

De faciliteter, som regimentet i dag råder over, udgør en udmærket ramme om den daglige tilværelse i garnisonen og soldateruddannelsen.

Kasernen må betegnes som en ældre kaserne, men er dog hen ad vejen udbygget og fornyet, således at den, trods mange stilarter, fremtræder som et smukt hele. Der er med det nuværende antal soldater god plads, og regimentet håber på, at en eventuel udvidelse af hærens værnepligtsstyrke, kan komme regimentet og byen til gode. Selv om soldateruddannelsen primært foregår ude i terrænnet, er der også brug for en del undervisningslokaler på kasernen. Disse er primært indrettet i en etage i en af indkvarteringsbygningerne.

Som det kan ses på billedet, består kasernen (set øverst fra venstre) af administrationsbygningen, gymnastiksalen med idrætsplads og kommandantskabsgården. Derunder af infirmeriet, de to kasernegårde med blandt andet den gamle »Vinterkaserne« og de nyere indkvarteringsbygninger samt depotbygningerne. Endelig nederst har vi garageområdet og værkstedsområdet. De nyeste bygninger med 2-mandskvarterer ligger uden for billedet til venstre.

I forbindelse med kasernen, lige uden for Østre Låge, rådes der over en lille eksercerplads. Den er ved afståelser efterhånden skrumpet ind og kan kun anvendes til enkeltmands- og funktionsuddannelse samt til løbe- og feltbanetræning. Anvendelsen af dette lille område sparer dog mange penge til kørsel og uddannelsestid.

Kulsbjerg Øvelsesplads omfatter 484 hektarer (knapt 900 tønder land) og er beliggende 6-7 kilometer øst for Vordingborg, nord for landevejen til Kalvehave.

Luftfoto af Vordingborg Kaserne.

Terrænet domineres af tre markante bakker: Nordlige, Mellemste og Sydlige Kulsbjerg, hvoraf de to sidstnævnte er fredede. Når der ikke er øvelser i området har offentligheden adgang, idet man må færdes til fods og på cykel ad de faste veje og stier under iagttagelse af stort set samme ordensregler, som er gældende for statsskove og

Øvelsessituation ved Danske Livregiment.

andre statsejede arealer. Der er en særdeles smuk udsigt fra toppen af Sydlige Kulsbjerg, og der er en meget stor vildtbestand, herunder af rovfugle, i området. Ved adgangsvejene til terrænet er opsat skiltning og etableret parkeringspladser.
Vest for hovedindkørslen, der findes i sydenden af terrænet, ligger Vartningsanlægget, hvor regimentets pansrede køretøjer er parkeret og vedligeholdes.
I terrænets nordlige del findes en moderne skydebane med elektronisk markering.
Regimentet har i dag ansvaret for at opstille fire bataljoner og nogle selvstændige kompagnier samt et personelerstatningsdepot.
1. Bataljon (I/DLR), der har ansvaret for de fleste af de styrker, der er under uddannelse i garnisonen, indgår i 2. Sjællandske Brigade. II/DLR er kadrebemandet med chef og en lille stab og er en højt prioriteret mobiliseringsbataljon i 1. Sjællandske Brigade. 5. Stabskompagni (5 STKMP) indgår i 2. Sjællandske Brigade. Disse 3 enheder er pansrede. III/DLR, IV/DLR og STKMP/3. Sjællandske Kampgruppe (3 SKG) er rene mobiliseringsenheder og indgår i 3 SKG, der primært opstilles af regimentet.

Panserværnsraket monteret på pansret mandskabsvogn.

Til daglig arbejder 900-950 personer på kasernen. Tallet fordeler sig på cirka 65 officerer, cirka 100 befalingsmænd af sergentgruppen, 600-650 menige (konstabler/værnepligtige) og omkring 115 civile. I regimentsstaben og i service- og støttefunktioner indgår en væsentlig del af de ældre officerer og de civile.
Efter den gældende plan for fredsstyrken har regimentet følgende enheder under uddannelse: I/DLR med et stabskompagni, der er bemandet med konstabler med løbende kontrakt og værnepligtige (12 måneder), med et panserinfanterikompagni (12 måneder) og med et motoriseret infanterikompagni med værnepligtige (12 måneder). Desværre indgår der ingen kampvognseskadron, idet udannelsesansvaret for kampvogne nu er centraliseret andre steder på Sjælland. 5 STKMP, der er reduceret i fredstid, har konstabler med løbende kontrakt.
Regimentet har endvidere ansvaret for at give personel til Hærens Materielkommando en 3 måneders grunduddannelse. Der uddannes 4 hold á cirka 145 mand årligt.
Materiellet til I/DLR og II/DLR og 5 STKMP er rimeligt moderne. I disse styrker indgår blandt andet middeltung kampvogn (Centurion), pansret mandskabsvogn (M 113), langtrækkende

panserværnsraket (M/74, TOW), panserværnskanon (Carl Gustav) samt en del mørkekampsmateriel og andet elektronisk udstyr så som laserafstandsmålere og jordovervågningsradarer. Enhederne råder over alle deres køretøjer.
Materiellet, der indgår i III/DLR og IV/DLR samt STKMP/3 SKG, er væsentligt ældre, bortset fra de fleste køretøjer, der vil tilgå som civilt udskrevne køretøjer i tilfælde af mobilisering.
Tilgangen af nyt materiel til hæren har i mange år været meget sparsom. Det berører også regimentet. Særlig kritisk er situationen hvad angår kampvogne, maskinkanoner, hjulkøretøjer, signalmateriel og ABC-udrustning, hvor materiellet enten er meget forældet eller endnu ikke er anskaffet.
Regimentet er inde i en omstruktureringsproces fra i hovedsagen at have en stående styrke med konstabelenheder til i stor udstrækning at skulle uddanne enheder med værnepligtige. Det har vist sig nødvendigt at uddanne mange flere værnepligtsenheder for at få en rimelig fornyelse af mobiliseringsenhederne, hvilket må hilses med

Rekylfri panserværnskanon (i daglig kaldt Carl Gustav).

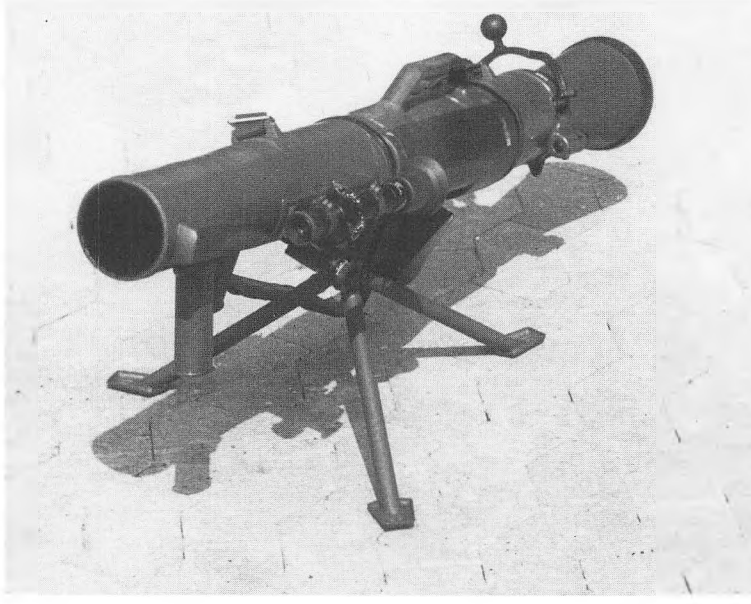

glæde, selv om det tager hårdt på personelressourcerne ved regimentet. Ved hyppige mønstringer kan der i nogen grad rådes bod på den manglende tilgang af værnepligtige.
Regimentet har et meget dygtigt og engageret reserveofficerskorps og har også tegnet rådighedskontrakt med en del hjemsendte sergenter. Under mønstringer får dette personel rig lejlighed til at afprøve deres krigsfunktioner.
Danske Livregiment har ansvaret for at føre 3. Sjællandske Kampgruppe, hvorfor chef, næstkommanderende og en væsentlig del af regimentsstaben i krigstid indgår i den kadrebemandede stab. I kampgruppen indgår som anført to af de af regimentet opstillede BTN (III og IV) og STKMP/3 SKG. Endvidere tilgår en panserjagereskadron, en artilleriafdeling og de nødvendige telegraf- og forsyningstropelementer og hjemmeværn samt støtte fra ingeniørtropperne.
Kampgruppens opgaver er indledningsvis af lokal art i Sydsjælland og om de efterhånden mange forbindelser til de sydlige øer.

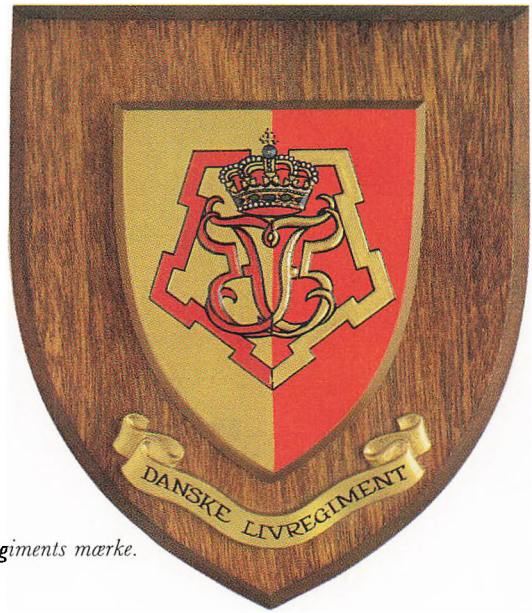

Danske Livregiments mærke.

2. Sjællandske Brigade

Oberst S. Hønnerup

Brigaden har siden den 1. august 1968 været tilknyttet Vordingborg. Brigadestaben, med en fast kerne af officerer, samt en række officerer fra hær, flyvevåben og hjemmeværn, der giver møde ved øvelser, kurser og i spændte situationer, har fredshovedkvarter på Vordingborg Kaserne.

Brigadens mærke.

Brigadens mærke er et vædderhoved med Christian VII's navnetal. Det blev overtaget i 1951 efter 19. Bataljon. Det bæres som afdelingsmærke af brigadechefen og som tjenestestedsmærke af brigadestabens personel. Alle, der indgår i brigadens enheder, bærer mærket, på grøn bund, på kampuniformens højre overarm. Mærket er tillige anbragt ved indgangene til kasernen.
Brigaden er en operativt afbalanceret kampenhed, det vil sige at den består af de enheder, der er nødvendige, for at den kan gennemføre en selvstændig kamp. Det drejer sig om infanteri, både pansret og motoriseret, pansertropper, artilleri, ingeniørtropper, telegraftropper, trænenheder og militærpoliti.
De fleste af brigadens enheder hører til i andre garnisoner, kun to er hjemmehørende i Vordingborg, nemlig brigadens stabskompagni, hvis fredsstyrke for tiden er lidt over 60 soldater, samt brigadens panserinfanteribataljon (I/Danske Livregiment). Der har været andre brigadeenheder på kasernen, således havde brigadens panserværnskompagni garnison her i tiden 1968-81.
Brigadens krigsstyrke består af knap 4.000 mand. Dens fredsstyrke var i starten af dens tilværelse som dækningsstyrke temmelig stor, således at hovedparten af dens primære våben, for eksempel kampvogne og artilleri, var beredt til øjeblikkelig indsats. Siden da har en række forsvarsforlig medført en stadig reduktion af de indsatsberedte styrker, og flere og flere af brigadens enheder har fået mobiliseringsstatus.
En stor del af brigadens våben, køretøjer og materiel er tidssvarende og meget effektive. En del ældre materiel, herunder kampvogne, er modificeret og renoveret, således at det er anvendeligt i en moderne kamp i endnu en årrække.
Brigaden er ofte borte fra garnisonen. I gennemsnit er den på øvelse 45 dage om året. Brigaden som helhed og brigadestaben øves ved deltagelse i feltøvelser og ved stabs- og signaløvelser, tilrettelagt og ledet af NATO's hovedkvarter og af Østre Landsdelskommando. Brigaden er selv øvelsesleder for sine egne enheder i en lang række feltøvelser, stabs- og signaløvelser, faglige øvelser og instruktionsøvelser, i hvilke den uddanner og samarbejder enhederne i de typer operationer, der må forudses at blive bragt i anvendelse under krigsmæssige forhold.
Øvelserne foregår ofte på Lolland-Falster og i Sydsjælland, hvor brigaden i krigstilfælde kan forventes indsat. Naturligvis er det øvrige Sjælland også dækket ind. Øvelserne søges lagt forskellige

Et situationsbillede fra Brigadens liv.

steder af hensyn til de gener, de uvægerligt vil medføre for befolkningen og for terrænet. Skydning med tunge våben og kørsel med tunge bæltekøretøjer foregår på hærens øvelsesområder, fortrinsvis i Oksbøl, der er særlig velegnet til skydning og kørsel med kampvogne og artilleri.

Der har tidligere eksisteret en 2. Sjællandske Brigade, nemlig i perioden 1867-1909, men det var en ren infanterienhed. Den nuværende brigade blev oprettet i 1961, indledningsvis som en ren mobiliseringsbrigade og med hovedkvarter i København. Først da den i 1968 blev flyttet til Vordingborg, blev den aktiveret i dækningsstyrken med selvstændig chef og stab.

Opstillingen af en særlig, fast organiseret brigadestab, der udelukkende skulle tage sig af de operative og kun i begrænset omfang af de uddannelsesmæssige problemer, mens de opstillende, administrative og forvaltningsmæssige sager forblev ved regimenterne, har i forbindelse med de mange års vidt varierede øvelser gjort 2. Sjællandske Brigade - såvel som landets øvrige brigader - til en meget professionel enhed, som uden vaklen kan indsætte alle de midler, den råder over.

Prins Jørgens Garde.

Træk af Vordingborgs historie

Major J. V. Jørgensen

Vordingborgs plads i danmarkshistorien

Så langt tilbage, som historien og sagn beretter, har der boet mennesker på dette sted.

Det er imidlertid først i 1230, man i Valdemar den II's (Sejr) jordebog træffer på navnet Worthinburgh (det, der senere blev til Vordingborg).

Vordingborg har været købstad i mange hundrede år, og man ved ikke, hvornår byen i grunden har fået sine købstadsrettigheder, men i 1415 stadfæstede Erik af Pommeren i hvert fald byens privilegier.

Byen eksisterede allerede, da Valdemar den Store byggede rigets stærkeste borg her.

Denne imponerende kongeborg, hvis mure tildels er bevarede, dækkede et areal på 7 tønder land.

På denne borg blev der holdt danehof (rigsdag). Det var her Valdemar Sejr udsendte jyske lov, der begynder med de kendte ord: *»Med Lov skal Land bygges«*.

Loven blev udsendt i 1241, det år hvor Valdemar Sejr døde.

Byens vartegn

Gåsetårnet, byens stolthed - der blev bygget af Valdemar Atterdag i årene 1362-63, er det eneste af den stolte borgs tårne, der står tilbage; kun spiret er fornyet. Og samtidig - i 1871 - anbragtes den forgyldte kobbergås, som vi kender i dag. Den ægte guldgås - der blev opsat af Valdemar Atterdag som et synligt udtryk for kongens

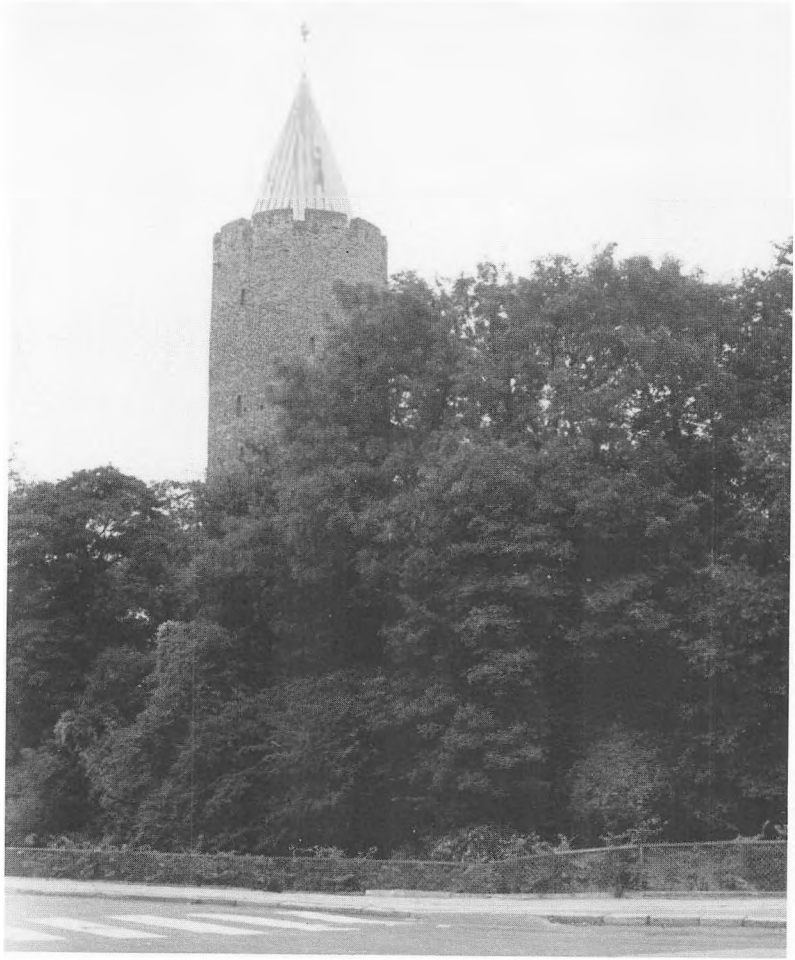

Gåsetårnet, som i mere end 600 år har været byens vartegn. Det husede under Valdemar Atterdag blandt andet den første spæde begyndelse til Rigsarkivet.

foragt for de 77 Hansestæder, der blev sammenlignet med 77 skrigende gæs - blev vist nok stjålet af Erik af Pommeren, da han i hast måtte forlade landet i 1438.
Tårnet er cirka 36 meter højt og har en omkreds på 33 meter. Nederst er murene omkring 4 meter tykke.

Tårnet står som et smukt vartegn for Vordingborg i fortid og nutid, og man identificerer Gåsetårnet med Vordingborg og omvendt.

Prins Jørgens Garde

Prins Jørgens Garde, der er oprettet i 1946, er i uniformsmæssig henseende en tro kopi af Prins Jørgens Regiment, hvis chef (fra 1676) var Prins Jørgen (George), yngste søn af Frederik III og Sophie Amalie. Prins Jørgen arvede ved Frederik III's død i 1670 Vordingborg Slot. I 1683 forlod prinsen Danmark for at indgå ægteskab med den senere dronning Anna af England. Ved denne lejlighed blev »Prins Jørgens March« fremført første gang. Komponisten var Henry Purcel.
Det er et vagthold af Prins Jørgens Regiment, som Vordingborg Turistforening har genoplivet.
Det er iført nøjagtige kopier af de originale uniformer, udrustet med originale våben og eksercerer efter det originale eksercerreglement. Uniformerne er udført efter tegninger fra Tøjhusmuseet, der også har bistået med bevæbningen.
Prins Jørgens Garde holder sammen med Gåsetårnet fortiden i hævd på en smuk måde.

Vordingborg Kirke

Kirkens rigtige navn er Vor Frue Kirke og ligger bag Algade. Det er en gotisk munkestensbygning, opført i to tempi i 1300- og 1400-tallet, men aldrig gjort helt færdig. Det lave kor er bygget til en enskibet kirke og passer ikke til det ranke, tredelte skib, selvom højdeforskellen er blevet udlignet med en triumfmur, prydet med et meget smukt kalkmaleri omkring et malet trækrucifiks. Det lille sakristi med den fornemme rejsning er en sengotisk tilbygning fra omkring 1450; dens blændingsgavl er en af landets bedste.
Kirkens meget smukke alter er skåret af mesteren Abel Schrøder den Yngre og er fuldført før 1641.

Vordingborg i perioden op til 1850'erne

Omkring år 1850 var Vordingborg stadig kun en lille købstad.
Algade med sidegaderne: Rakkerstræde (nu Torvestræde), Kirkestræde, Baisstræde, Glambæksvej, Krægerstræde, Hollænderstræde, Riddergade og Strandgade var næsten hele byen. Indbyggertallet var cirka 1500.

De fleste handlende og håndværkere havde deres forretninger og værksteder i Algade. Med undtagelse af nogle større købmandsgårde var forretningerne små og beskedne. Omsætningen løb ikke op i de store summer. Dengang kunne en gennemsnitsfamilie leve for 25 kroner om måneden.
De næringsdrivende klarede sig ofte ved byttehandel. For eksempel lavede snedkeren et bord til skrædderen og fik i stedet et par benklæder eller en jakke.
Vordingborg var noget nær en lukket by, hvad vareudveksling med landboerne angik. Det skyldes konsumtionstolden, der var blevet indført i 1671. Hver købstad blev ved denne skat et toldsted, og ved hver indfaldsvej blev der bygget acciseboder og byporte. Vordingborg havde tre byporte. Vesterport ved Næstvedvej, Nyrådsporten ved Nyrådsvej og Københavnerporten i Krægerstræde. Denne sidste blev ved Københavnsvejens omlægning flyttet til hjørnet af Algade og Københavnsvej.
For at undgå smuglerier skulle al færdsel ske gennem byporten. Her var posteret toldere både dag og nat. Tolden blev opkrævet af alle varer, der blev indført fra landet til byen.
Det gjaldt således ikke alene fødevarer, men så godt som alle produkter så som halm, brænde, huder og skind.
Mellem portene var der ingen kontrol, derfor var det fristende at snyde tolderne eller »posekiggerne«, som borgerne kaldte dem.
Byens handlende og håndværkere havde på den tid deres folk på kost, og da meget af maden bestod af mel og gryn, skulle der jævnligt bud til møllerne, der lå udenfor byen. Når den medbragte sæk var fyldt, sneg budet sig gennem en eller anden have, og var han først inde, var alting i orden. Ingen kunne finde på at angive ham, for de fleste så det som en sport at narre tolderne.
Også bestikkelse af tolderne var almindelig kendt, men ingen blev forarget af denne grund, for alle vidste, at det var en ussel betaling tolderne fik.
I 1851 blev loven om konsumtionstolden ophævet - undtagen på brændevin - og samme år blev byportene fjernet.

En mærkedag i Vordingborg kommunes historie

Den 10. oktober 1866 blev gasværket sat i drift efter mange, lange og drøje forhandlinger.
Begivenheden blev omtalt i »Vordingborg Avis« for den 13. oktober således: »I Onsdags tændtes Gassen i vor By for første Gang.

Den første Aften brændte den noget mat, hvilket i Almindelighed er Tilfældet, indtil den i Gasbeholderen tilstedeværende Luft er tilbørligt udskudt, men i Torsdags brændte den klart og godt og det var et livligt Syn at se den om Aftenen ellers mørke By være muntert oplyst af de stærke Gasblus, der flammede saavel fra Gadelygterne som fra de handlendes Butiker.
Endnu har saaledes intet forstyrret de gode Forventninger, man har næret til dette Anlæg«.
Gaderne blev i mørketiden oplyst af 30 gaslygter, der af en lygtetænder blev tændt og slukket efter en fastsat tændingsplan.
Indbyggertallet var på daværende tidspunkt cirka 2.000.

Vordingborg omkring og efter århundredeskiftet

De oplysninger, som ældre borgere har kunnet give om de økonomiske, sociale og hygiejniske forhold i Vordingborg omkring århundredeskiftet, er af en sådan karakter, at mange yngre mennesker idag nærmest vil finde det middelalderligt og undre sig over, at vi ikke skal længere tilbage end til oldefars barndom og ungdom, før sådanne forhold dannede rammen om borgernes hverdagsliv i Vordingborg. Oplysningerne tegner for os et billede af et lille, stillestående bonde- og bysamfund, som stadig var klumpet sammen omkring en hovedgade, hvis brolægning med et mildt ord var elendig. Fortovene var brolagt med toppede runde sten, som byens damer på deres indkøbstur trippede på og fejede rene for gadesnavs med de omfangsrige skørter. I forårs- og sommermånederne groede græsset og ukrudtet livligt og næsten uhæmmet mellem de ujævne brosten. Selv om det næppe har været i overensstemmelse med loven og profeterne, fandt byens øvrighed sig tålmodigt i tilstanden. Herregud, byen var lille, alle dens cirka 3.800 sjæle kendte hinanden, og det var slet ikke rart at lægge sig alt for meget ud med sin næste.
Et andet karakteristisk træk i datidens Algade var rendestensbrædderne, der skulle medvirke til, at fodgængerne kunne slippe nogenlunde tørskoet fra fortov til fortov. Passagen har under alle omstændigheder ikke været ufarlig, eftersom den østre bydel ikke var kloakeret, og her løb spildevandet direkte i rendestenen, hvorfra det i åben grøft løb ud i Noret.
Dag- og natrenovationskørsel var endnu på dette tidspunkt ukendte begreber.
Ved hver ejendom fandtes støbte eller murede beholdere, hvori

affald både af den ene og den anden art blev kastet, og når de var fyldte, blev affaldet kørt bort eller latrinen gravet ned i haverne. Der var dog tidspunkter, hvor nedgravningen ikke var mulig, og så blev latrinspandene i mange tilfælde tømt ud i stranden ved Noret. Det er altså ikke helt uden grund, at det nu så idylliske Nor har erhvervet sig det ikke særligt velklingende navn »Skidtnoret«. Til yderligere belysning af de sanitære forhold kan oplyses, at der naturligvis i de år endnu var et ret stort hestehold i Vordingborg, og et enkelt sted på hovedgaden var der endog et kohold. Under disse forhold havde de myriader af rotter, der vrimlede ved snart sagt alle ejendomme, deres kronede dage. Der var føde nok til disse skadedyr, og det var slet ikke noget usædvanligt syn ved højlys dag at se rotter færdes langs tagrenden på husene i hovedgaden.
Garveriet, der dengang lå ved Algade, hvor Handelsbankens bygning nu ligger, var et ideelt tilholdssted for rotterne.

En anden side af datidens bybillede

Det ville være at fortegne billedet af byen, hvis man kun nævner de negative og mindre sympatiske ting. Et mere tiltalende træk var de smukke træer, der fandtes rundt om i hele byen, som forskønnede den og skabte en idyl, som ældre mennesker endnu mindes med vemod.
Byen bredte sig ikke særlig stærkt ud til siderne. Den var mod nord afgrænset af Valdemarsgade, der kun var halvt bebygget. Der var opført en del huse i Nørregade, og jorden derude ejedes for størstepartens vedkommende af Vordingborg Trælasthandel. H. I. Hansensvej var kun delvis udbygget, mens arealet mod nord, hvor sygehuset og kasernen nu ligger, var åben mark.
Arealet ved Kirkeengen havde kommunen købt og udlejet til græsning og landbrugsjord.
Ruinterrænet havde også et ganske andet udseende end i dag. Slotstorvet var dengang kranset af store træer, og på selve ruinen fandtes der haver med mange træer. Slotsgraven var tør, men betydelig bredere end i dag, og så sent som i 1911 blev der holdt efterårsmarked i den, så der var et leben til langt ud på aftenen, når der blev drukket lidkøb, som det hørte sig til dengang.
Færgegårdsvej, der forbandt Vordingborg med Masnedsund og Sydhavnen, var fra Havnevej en ganske almindelig landevej med grøfter på begge sider.

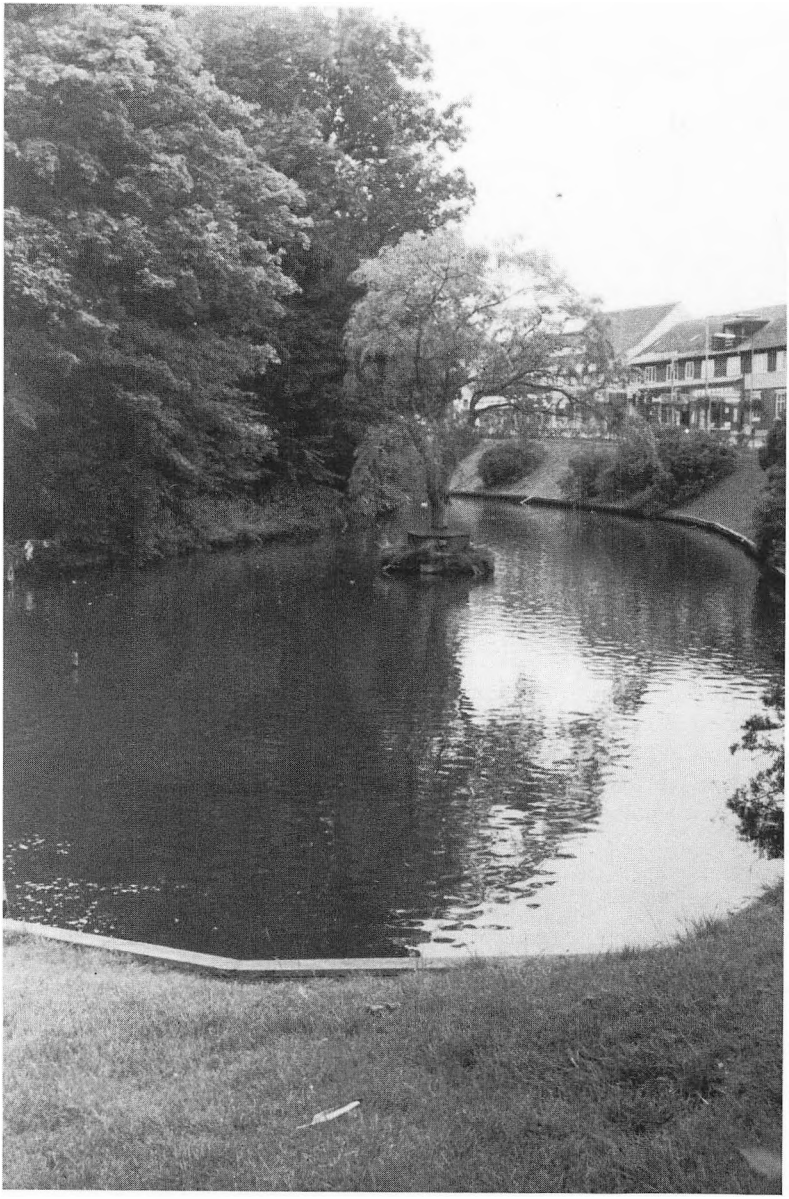

Voldgraven, som den ser ud i dag.

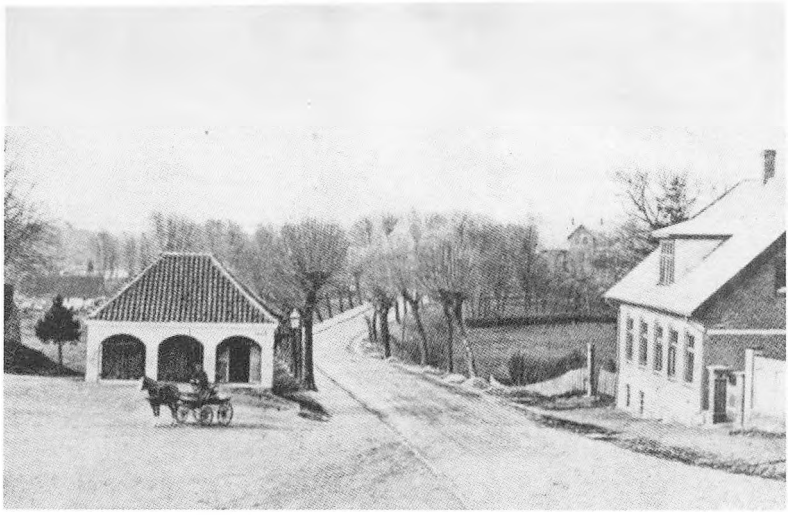

Slotstorvet og Færgegårdsvej.

Kirkeskoven, et af byens samlingssteder

Kirkeskoven er et yndet udflugtssted. Her var det den gamle pavillon fra 1872, der var stedet, hvor både ung og gammel i sommertiden gik til bal og holdt fester. Det var også her, at Vordingborg Fugleskydningsselskab holdt sine fugleskydninger, indtil et par vildfarende kugler ind i byen medførte, at skydningerne blev forlagt til et areal på Ore.

Jernbaneforbindelse med København

Allerede i 1870 havde byen fået jernbaneforbindelse med København, og samme år byggede man Vordingborg Jernbanestation i Aarslevsgade. Bygningen anvendes nu som papir- og emballagelager.

Såfremt man ønskede at benytte ekspressen, der kun standsede ved de store byer, måtte man vandre ad en sti langs jernbanen til Masnedsund, hvor den store Masnedsund Station med sine værksteder, remiser og kullagre var placeret, herfra førtes i 1884 jernbanen over en bro til Masnedø, hvorfra en dampfærge fortsatte til Orehoved, og fra 1903 var forbindelsen klar også mellem Gedser og Warnemünde.

Vordingborg Seminarium i begyndelsen af dette århundrede. Man bemærker jernbaneoverskæringen foran bygningen og gaslygten i højre side af billedet.

Det var i øvrigt en yndet tur om eftermiddagen at tage til Masnedsund og under de overdækkede perroner nyde pustet fra det store udland, når ekspressen standsede her, og lokomotivet fik vand og kul på. Der var endvidere mulighed for at nyde kaffen i en 1. eller 2. klasses ventesal eller vandre en tur ned til Sydhavnen, hvor der lå store skibe fra fremmede nationer med deres last, som oftest af kul.
Den gamle banegård i Masnedsund er forlængst afviklet og ejes i dag af BUKO.
Vordingborgs nuværende jernbanestation blev opført i forbindelse med Storstrømsbroens bygning i midten af trediverne.

Byens udvikling

Den fart og udvikling, der har præget vort århunderede, og som allerede dengang havde begyndt at give sig udslag i mange andre byer, gik endnu længe udenom det lille, stillestående bysamfund ved Storstrømmen.
Men udviklingen og en ny tid var dog på vej, og den gav sig sine

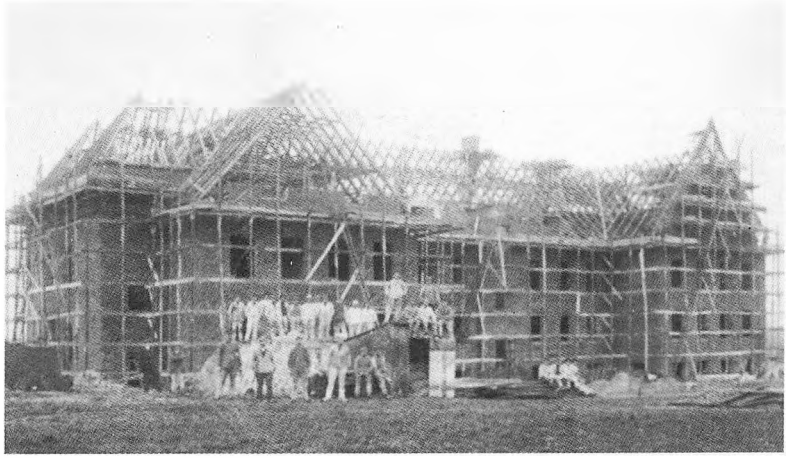

Vinterkasernen under opførelse.

første mærkbare udslag efter byrådsmødet den 29. april 1910, hvor det blev vedtaget at modtage garnisonen, og hermed blev signalet givet til en hidtil ukendt byggevirksomhed.
Kasernen og sygehuset blev opført nord for byen på arealer, som kommunen købte af købmand Bruun for en pris af 21 øre pr. kvadratalen. Kasernebyggeriet skabte naturligvis behov for ordentlige gader og veje i det pågældende kvarter, først en interimistisk vej til at transportere byggematerialerne på, og siden en ordentlig kørebane og fortove. Det er fra den tid, anlæggelsen af Boulevarden og Kasernevej, den senere Sankelmarksvej, skriver sig.
Hermed tog såvel det private som det kommunale initiativ både form og fart, og garnisonen var både direkte og indirekte årsag til en styrkelse af næringslivet og byens vækst. Nye veje og gader blev anlagt, herunder blev der naturligvis også sat store kloakeringsarbejder i gang, og man gjorde klar til den betydelige befolkningstilvækst, som man ventede med garnisonen.
Men ikke alene i periferien, også på Algade fik man travlt med at pudse op, og mange af de gamle, lave hyggelige huse måtte vige pladsen for moderne forretnings- og beboelsesejendomme.
Fordelt rundt om i byen stod 6 gamle vandpumper, hvorfra en stor del af befolkningen hentede sit vand, og hvor tøndevognene kunne tappe fra øverste tud, medens forbrugere med spande kunne benyt-

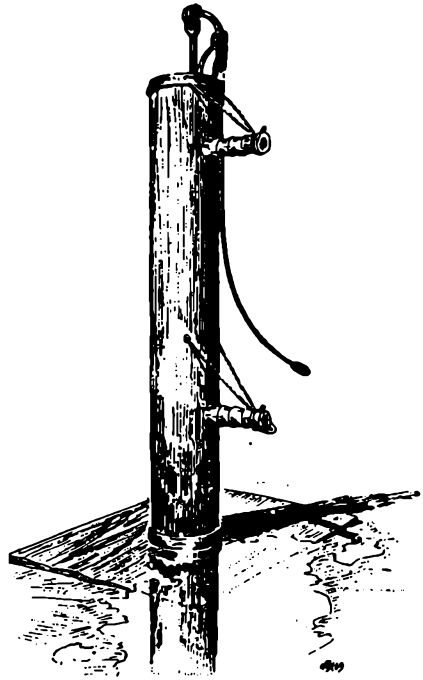

Tegning af en af de gamle vandpumper.

te den nederste. Man satte blot en prop i den tud, man ikke benyttede.
Den form for vandforsyning kunne naturligvis ikke fortsætte, og det var klart for alle, at byen måtte have et vandværk.
Efter mange trængsler blev Vordingborg Vandværk bygget og taget i brug i 1909.
Næppe var det dyre anlæg færdigt, før man gik i gang med elektricitetsværket. Dette var klar til forbrugerne i august 1911.

Sjælland får fast forbindelse til Falster

Trediverne blev præget af mange store projekter, herunder naturligvis også Storstrømsbroens bygning samt alle de store vej- og byggearbejder, der var forbundet hermed. I denne periode blev også Nationalforeningens Børnehospital i Vintersbølle og Masnedøværket (SEAS) opført.
Storstrømsbroens bygning gav meget arbejde og skabte liv og omsætning i byen. På den anden side rejste den selvfølgelig også

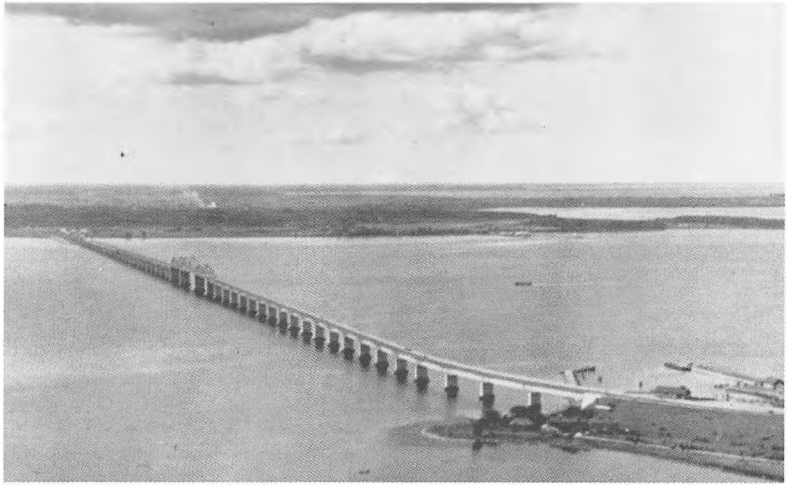

Storstrømsbroen.

lokale problemer, men de blev alle løst, og i dag kan man glæde sig over den 3.200 meter lange og imponerende højbro, der blev indviet af kong Christian X på dennes fødselsdag den 26. september 1937.

Staten køber de kommunale bygninger på kasernen

Den 1. april 1959 overtog staten samtlige kommunale bygninger på kasernen samt eksercerpladsen.
Et udvalg med repræsentanter fra Indenrigsministeriet, Forsvarsministeriet og Købstadsforeningen forhandlede med Vordingborg Byråd, og herunder blev der opnået enighed om, at staten skulle overtage kasernebygningerne med fast inventar for 743.830 kroner, kasnearealet for 30.739 kroner og eksercerpladsen for 230.815 kroner plus 33.358 kroner for andel i afvandingsledning.
I alt 1.038.742 kroner.

Vordingborg en blomstrende by

Mange var bekymrede for byens fortsatte udvikling, da man førte den nye brovej til Storstrømsbroen uden om byen; men udviklingen har vist, at det ikke har haft nogen skadelig betydning. For op gennem årene har byen fortsat sin store udvikling, og mange anlægsarbejder blev sat i gang og er nu fuldført.

Vordingborg 1963-1988

Forhenværende borgmester Børge Lundgaard

Der er noget charmerende ved de gamle søkøbstæder, som Vordingborg er så typisk for, med de mange historiske minder, slotsruinen med Gåsetårnet, Botanisk Have, Voldgraven med sine smukke svømmefugle samt Dyreengen med dens sikahjorte, geder og de flotte påfugle, alt sammen noget, som den stigende strøm af turister sætter megen pris på.

Kasernen er så absolut Vordingborgs største arbejdsplads med en samlet mandskabsstyrke, svingende noget - dog for det meste på omkring 1000 personer inklusive 150 civilarbejdere.

Det giver nogle gode skatteydere til kommunen, ligesom handelsstanden nyder godt af denne store arbejdsplads. Det samme gælder for håndværkerne, der vedligeholder de mange bygninger og øvrige installationer.

Årene 1963-1988 blev tiden, hvor der skete store samfundsmæssige forandringer, dette gælder også for Vordingborg.

Medens garnisonens officerer tidligere levede i en klan for sig selv, uden at interessere sig ret meget for det omliggende samfund, blev kaserneportene nu pludselig slået op, de menige kunne frit gå ud og ind, skulle ikke mere gøre honnør for befalingsmændene uden for kasernen, fik gratis rejse med D.S.B., ingen kostforplejning, ingen uniformstvang i fritiden og 100.000 kroner i årsløn - det gav ændring i bybilledet, hvor man før var vant til at se større eller mindre uniformerede grupper af soldater færdes i byen, nu ikke mere kunne se på de unge, hvor de kom fra. Til gengæld kan byen mærke, at de nu har penge på lommen i modsætning til før.

Officererne har stort set også lagt uniformen i fritiden, og der er

sket en demokratisering, således at disse nu helt har blandet sig i byens liv på alle områder, til glæde og gavn for alle parter i vort lokalsamfund.
Der er også god grund til at nævne, at garnisonskommandanterne gennem de sidste 25 år har bidraget stærkt til et udbytterigt samarbejde med kommunestyret, og i mangfoldige tilfælde har givet en hjælpende hånd ved større og mindre arrangementer.
Her er grund til at nævne den meget stor indsats garnisonen gjorde i snevinteren 1978/79, hvor ingen kunne forcere de store snemasser. Kun militærets bæltekøretøjer kunne komme frem, og her blev sikkert reddet mange menneskeliv.
Vordingborg blev større i 1970. Folketinget vedtog en ny kommunalreform, der betød, at kommunerne skulle være større, med det formål at de bedre skulle kunne løse de stadigt voksende opgaver.
Det betød at 5 1/2 kommune blev sammenlagt med Vordingborg. Det var følgende: Kastrup, Ørslev, Sværdborg, Køng, Lundby samt halvdelen af Bøgebjerg. Det betød, at kommunen voksede med 7.000 indbyggere til 19.000, og er siden vokset, så man nu har passeret de 20.000 indbyggere. Selvom ikke alle parter var lige

Vordingborg Uddannelsescenter.

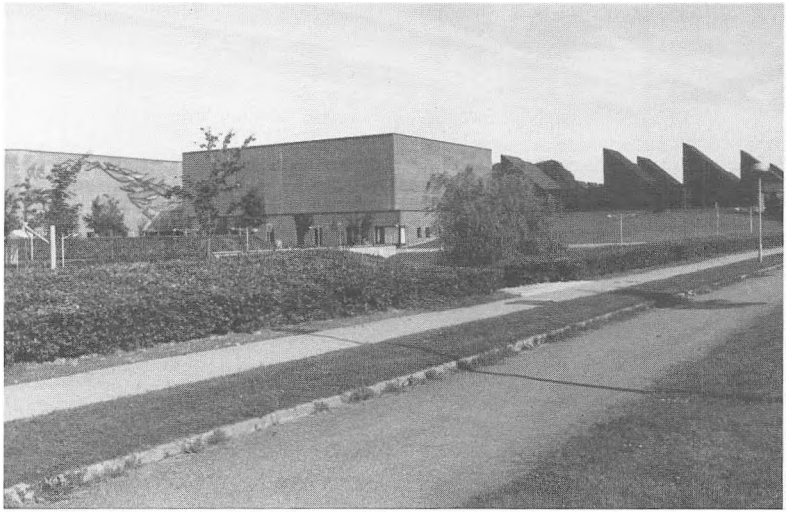

tilfredse med denne reform, lykkedes det at finde sammen i et godt samarbejde land og by imellem.
I 1963 havde Forsvarets Bygningstjeneste planer om at etablere en ny øvelsesplads ved Kulsbjerg. Dette ville berøre godt et halvt hundrede landbrugsejendomme med et samlet areal på omkring 500 hektarer.
I 1970 nedsattes en ekspropriationskommission, som i de efterfølgende år, og efter mange og lange forhandlinger eksproprierede arealerne.
Det havde tidligere været kommunens opgave at skaffe kasernen øvelsesplads.
I 1933 havde kommunen eksproprieret jord fra Iselingen Gods til den øvelsesplads, man i dag stadig har en del af, men som kommunen opkøbte 6 hektarer fra i 1971.
Kommunen havde været så forudseende, da man eksproprierede jorden fra Iselingen, at forsvaret skulle afstå jorden igen til samme pris, som man havde givet for den, hvis kasernen på et eller andet tidspunkt ønskede at afgive arealet.
Dette betød, at kommunen nu fik nogle meget velbeliggende byggegrunde tæt på bycentrum.
I dag ligger byens største folkeskole Iselinge Skolen med sin sportshal og svømmehal på arealet, desuden har amtet sammen med kommunen opført det store uddannelsescenter V.U.C., et lidt særpræget byggeri, men absolut meget moderne indrettet. Centret indeholder gymnasium, handelsskole og en stor idrætshal også beregnet til musiske udfoldelser (herunder koncerter). Der er desuden indrettet et flot teater med 410 siddepladser, samt et moderne stadion.
På arealet er der endvidere opført en ny Falckstation, en ny politigård, desuden 100 boliger, opført af Det sociale Boligselskab, som er meget eftertragtede på grund af beliggenheden. Derudover har Kvindeligt Arbejderforbund og Landboforeningen opført kontorhuse.
I 1979 fik Vordingborg en chok-meddelelse, idet man fra Forsvarsministeriet lod forstå, at en kaserne på Sjælland skulle nedlægges, og at det skulle være enten Holbæk eller Vordingborg. Det kan nok være, at Vordingborg fik travlt og gjorde en enorm indsats for at bevare sin kaserne. Byen lod sin administration udarbejde en meget grundig og fyldig analyse med konsekvensberegning af, hvad en nedlægning ville betyde for kommunen.

Man spillede på alle strenge, besøg i Forsvarsministeriet, besøg hos ministeren, alle folketingsmedlemmer i amtet blev taget i ed for at støtte Vordingborg, endvidere fik man meget stor hjælp af garnisonskommandanten, der sammen med andre militære sagkyndige kunne procedere på det rent forsvarsmæssige område, og mange andre vordingborgvenlige borgere var en stor hjælp. Det var en stor og glædens dag, da Forsvarsministeriet kunne meddele, at Vordingborg Kaserne skulle bevares.

Næppe havde man fået reddet kasernen, før amtet i en sygehusplan kunne meddele, at Vordingborg Sygehus med sine 200 ansatte skulle nedlægges på grund af spareforanstaltninger. Igen gik kommunen i krig med analyser og dokumentation på det rigtige i at bevare vort sygehus, og også denne gang lykkedes det at bevare en værdifuld institution for byen.

I perioden fra sidst i tresserne til midt i halvfjerdserne havde kommunen nogle økonomisk gode år med fuld beskæftigelse. Kommunen benyttede denne overgangstid til at lave en masse gode ting.

I 1969 et nyt rådhus, en følge af kommunesammenlægningen,

Brænderigården.

placeret på det gamle gartneri i Valdemarsgade, hvor der samtidig blev plads til to store forretningsejendomme: Kvickly samt en privatejet med butikker og kontorer, desuden bevarede man Gartnersøen og et meget nydeligt parkanlæg blev anlagt - Søparken.
Stort set alle skolerne fik en ansigtsløftning og udvidelse, ligesom der blev opført nogle nye, fine idrætshaller, som er til meget stor glæde ikke alene for skolerne, men også for borgerne i næsten alle aldersgrupper.
På boligområdet er der bygget en masse gode parcelhuse, idet kommunen har været på tæerne for at skaffe grunde, blandt andet købte man Hulemosegården i Nyråd, cirka 100 tønder land, genoprettede søen, som ellers var lavet om til landbrugsjord, udstykkede jorden og i dag er den smukke sø omkranset af dejlige huse. I øvrigt er der bygget en mængde huse i Nyråd, Ørslev, Kastrup, Neder Vindinge samt på en stor udstykning af Iselingen Gods tæt ved byen.
Boligselskaberne har fortsat deres byggerier spredt over hele kommunen, sammenlagt 1500 lejligheder, alle af god standard.
Den gamle trælasthandel, der lå i centrum, er flyttet til Møllegårdens jorder ved Næstvedvej og på den centrale plads midt i byen er der bygget 100 gode lejligheder.
Vintersbølle Hospital, som ejedes af Foreningen til Tuberkulosens Bekæmpelse, måtte efter 50 år desværre kapitulere. Kommunen købte hospitalet, der i dag er plejehotel med 50 moderne stuer, som fortrinsvis benyttes af Københavns kommune, men i øvrigt er til disposition for alle kommuner i hele landet. Det store køkken laver mad til udbringning i hele kommunen.
Et nyt bygningskompleks er opført i den østlige del af Algade, hvor en del gamle bygninger blev nedrevet, herunder værtshuset Riddersminde, kaldet det »Skæve hjørne«, samt den gamle fattiggård i Riddergade. Et smukt byggeri med 50 beskyttede boliger fremstår her som en pryd for byen.
5 landbrugsejendomme i Ørslev blev købt til industriformål, men først nu i det sidste år er der rigtigt kommet gang i salget af jorden, nye industrier vil fremstå i de kommende år.
Lystbådehavnen er blevet et meget yndet sted for fremmede sejlere og medvirker til en stigende turiststrøm til byen, hvilket i høj grad præger bybilledet i sommermånederne.
Desværre måtte kommunen tage afsked med en af sine gode virksomheder, da F.D.B.'s centrallager måtte flyttes. Et par hun-

Fra en af broerne i lystbådehavnen.

drede medarbejdere har fundet nye jobs eller er rejst med til Albertslund.
Vordingborg er blevet smukkere med årene og virker tiltrækkende på mange.
Kommunen passer sin gamle by godt, forretningslivet blomstrer, store dagligvarebutikker, suppleret med mange specialbutikker, tiltrækker kunder fra et stort opland.
Det må sikkert være et stort ønske for Vordingborg, at kasernen må have sin forbliven her, således at det gode samarbejde, der består, må kunne fortsætte til fælles glæde og gavn.

Garnisonsby gennem 75 år

Major J. V. Jørgensen

Vordingborg som garnisonsby før 1913

Vordingborg betragtes først som egentlig garnisonsby fra 1913, men ser man længere tilbage i historien fortæller denne, at Vordingborg er groet frem omkring Valdemarernes gamle borg, der tjente som både residens og våbenplads i kampen mod landets fjender.

Gennem årene undergik Valdemar den Stores borg mange forandringer, idet blandt andet erfaringerne fra korstogene satte sine spor på fæstningsbyggeriet.

»Prins Jørgens Palæ« (kobberstik fra 1755).

Det var imidlertid først, da Valdemar Atterdag blev konge i 1340, at der virkeligt kom gang i udbygningen af slottet og de omliggende anlæg. Det var ham, der overtrumfede alt hidtidigt militært byggeri på Sjælland med en borg ud mod vandet beskyttet af en 800 meter lang og cirka 7 meter høj mur, der forbandt en række fæstningstårne. Det blev en fæstning, som var blandt Nordens største.
Da angrebsvåbnene blev mere effektive, mistede fæstningen sin militære betydning, bygningerne forfaldt og de fik dødsstødet under indkvarteringen af svenske tropper i 1658-60.
Da Frederik III's søn Prins Jørgen i 1661 fik Vordingborg gods tilskødet, lod han borgen delvis nedrive og byggede på samme sted et palæ i nederlandsk barok.
Den kongelige æra varede imidlertid kort, og efter en tid som rytterkaserne blev palæet nedrevet i 1750.
Rytteriet forblev dog endnu en årrække i byen, og i 1756 blev krigsmagtens tilstedeværelse yderligere forøget, idet Præstø havde været hjemsøgt af en stor brand, der havde lagt byens indkvarte-

Den gamle rytterstald.

ringssteder i aske, hvorfor styrkerne herfra flyttedes til Vordingborg.
Gennem de følgende år måtte man til stadighed udbygge indkvarteringsfaciliteterne, og i 1776 opførtes på Algade (Vordingborg Trælasts tidligere ejendom) en ny rytterkaserne.
Forskellige rytterenheder var herefter garnisoneret i Vordingborg lige indtil 1866, hvor de i Vordingborg værende styrker blev flyttet til Hørsholm.
Den militære tilstedeværelse havde gennem flere perioder været til ulempe og stor økonomisk belastning for borgerskabet, så byens styre åndede lettet op, da det blev kendt, at rytteriet skulle forlade byen.
Dog skal det anføres, at der blev holdt en bragende afskedsfest, men anledningen kan jo have været glæden over at blive sine plageånder kvit!

Hærloven af 1909

Ved hærloven af september 1909 blev det bestemt, at der skulle oprettes nye garnisoner på Sjælland. Det blev herunder vedtaget, at 5. Regiment fra Nyborg skulle overføres til Vordingborg.

Depotbygninger i Nørregade.

Den 18. oktober 1909 blev der nedsat en kommission, der blandt andet skulle forhandle med Vordingborg byråd. Under det første møde anmodede man byen om at lægge alle kræfter i for at fremme sagen mest muligt, idet man fra Krigsministeriet havde et ønske om at oprette garnisonen allerede fra foråret 1910.
Sagen lod sig imidlertid ikke ordne så let, da der var mange forhold, som skulle tages i betragtning. Foruden ordningen af selve indkvarteringsspørgsmålet skulle der skaffes skydebaner, eksercerplads, sygehus og meget mere.
Krigsministeriet ønskede imidlertid snarest muligt at få overflyttet i hvert fald mobiliseringsbeholdningerne af våben og udrustning. Til dette formål blev der bygget 2 depotbygninger i Nørregade, og hertil transporteredes i begyndelsen af december 1910 de omtalte beholdninger.
Der skulle endnu mange overvejelser og forhandlinger til, før der tegnede sig et billede af den kommende kaserne.
De mange forhandlinger gav til resultat, at staten skulle bygge administrationsbygningerne, depotbygningerne (Kongshøj og Wagrien), gymnastiksalen samt stalden.
Kommunen skulle til gengæld opføre en vinterkaserne (Dannevirke) til to kompagnier, to træbarakker kaldet »Elefantbygningerne« hver til et kompagni, vagtbygning, krudthus, vogn- og pudseskure samt toiletter i kasernens udkant.
I vinterkasernens kælder skulle der indrettes kostforplejning.

Vinterkasernen med de to »Elefantbygninger« i forgrunden.

Et areal på 3/4 hektar, som byen ejede, omfattende den nuværende depotgård og hestestald, blev anlagt som den »Lille Eksercerplads«. Den egentlige øvelsesplads placeredes på en bakke et stykke fra kasernen ude ad Næstved-Kastrupvejen.
Dette område blev yderligere udvidet til 32 hektarer og omfattede fra 1924 næsten hele Elmeallekvarteret, der dengang også blev brugt som dyrskueplads.
Den omtalte bakke er nu et krater, idet man herfra hentede fyld til den store dæmning over Masnedø, da Storstrømsbroen var under bygning i årene 1934-1937.
Til anlæg af skydebaner blev der af Rosenfeldt lejet et areal ved stranden syd for Oregård. Her blev opført markørdækninger, fire baner med skydeafstande op til 400 meter, bolig for opsynsmanden, skivedepot samt badebarak med badebro, hvor mange soldater i årenes løb har fået deres første svømmeundervisning.
Ved skivedepotet kunne man købe kaffe og forfriskninger og nyde den medbragte frokost. En kugle blev hejst på en høj mast en time før skydningerne skulle begynde, men det kneb ofte for fiskerne i området at komme ud af farezonen i rette tid, og det gav ikke sjældent anledning til avisskriverier og irritation for alle parter.
Disse skydebaner blev bibeholdt til midt i 70'erne, hvor man tog de elektroniske skydebaner på Kulsbjerg i brug.
Hensigten var, at Vordingborg først skulle modtage sin garnison i april 1913, men ved nytårstid antog de udenrigspolitiske forhold en så foruroligende karakter, at Krigsministeriet besluttede straks at lade de jysk-fynske afdelinger, der fremtidig skulle have garnison på Sjælland, afgå til deres respektive byer, hvorfor der den 22. januar 1913 fra Nyborg til Vordingborg ankom 5. Regiments stab, 7. og 19. Bataljons befalingsmænd, vintermandskabet af 7. Bataljon samt Korporalskolen. Sidstnævnte blev indkvarteret på »Henrikseje«. Det øvrige mandskab i Masnedsund.
Ved afskeden fra Nyborg marcherede hele garnisonen til færgen for at forlade den gamle og minderige garnisonsby. Det blev en bevæget afsked. Borgerne var i stort tal mødt op for at sige farvel, og der blev udbragt et leve for regimentet, regimentsmusikken og for Nyborg.
Nyborg Social-Demokrat skrev om bortrejsen fra byen: »Vor Stilling til Militarismen behøver vi ikke nærmere at præcisere, men saa længe vi har en Hær og Flaade, finder vi, at Nyborg ligesom Fredericia burde have haft Tilladelse til at beholde sin Garnison.

Denne var gennem Aarene vokset sammen med Befolkningen og var en Støtte i Byens Næringsliv«.
På rejsen fra Nyborg var det naturlige samtaleemne: »Hvordan bliver vi modtaget i den ny garnisonsby?«
De bekymringer kunne man have sparet sig, for regimentet blev slet ikke modtaget! Perronen var tom, da man steg ud på Vordingborg Station. Senere viste det sig heldigvis, at byen alligevel modtog soldaterne og dette på en måde, der langt oversteg alle forventninger.
Da kasernen endnu ikke var færdig, blev der indkvarteret privat i byen, og overalt blev soldaterne modtaget med stor venlighed og gæstfrihed.
Efter kort tids forløb blev hele garnisonen - samtlige officerer, befalingsmænd og menige - inviteret til en stor velkomstfest på Hotel Valdemar som borgernes gæster. Det var en smuk og minderig fest, og det grundlag, der den aften blev lagt til et godt forhold mellem by og garnison, har ikke alene holdt gennem mange år, men er gradvist blevet styrket og fæstnet.
Ved rekrutindkaldelsen i april måned 1913 blev kasernen taget i brug - og hvilken forandring var det ikke fra de små forhold i Nyborg!
Det nyopførte byggeri var efter datidens forhold en god kaserne. Der lå 12 mand på stuerne, og afstanden til byen var ikke alt for lang, når der skulle handles. Det kunne dog ikke blive til de helt store indkøb, da indtjeningen var meget lille. En dagløn for soldaterne var 25 øre, som blev udbetalt med 2,50 kr. hver tiende dag.
Der manglede dog noget på denne moderne kaserne, nemlig bademuligheder! En gang om ugen, sædvanligvis lørdag, førte en befalingsmand sin deling til badning i kælderen på den hvide seminariebygning ved Næstvedvej.
Her fik folkene bruse- og dampbad, leveret af en lille skaldet pedel med store jydetræsko. Hans største fornøjelse var at sætte ekstra damptryk på, når de nye soldater første gang skulle stifte bekendtskab med et dampbad.
Tilsvarende var det en kedelig oplevelse, hvis man en vinternat skulle på toilettet; der var kun muligheder langt fra kvarteret. Det skal dog nævnes, at der efter nogle år blev etableret et nat-WC på hver etage.
Soldatens hverdag var dengang hovedsageligt lagt an på hårde fysiske øvelser og eksercits.

Vinterkasernen og vagtbygningen som de så ud, da Kasernevej stadig var ført helt igennem til hovedvejen.

Den sparsomme fritid strakte sig fra klokken 18.00 til 22.00 på hverdage og fra lørdag klokken 14.00 til søndag klokken 24.00, såfremt man altså havde nattegn.
Soldaterne pudsede til den store guldmedalje, først og fremmest knapper. Uniformerne var forsynet med bly- eller tinknapper og disse skulle hver dag pudses, og det foregik med sandpapir og pudsestål. Livremme og øvrige remme skulle behandles med voks, så de lignede lakremme.
Der blev også vasket meget - i koldt vand og med håndsæbe! Man vaskede drejlstøj, brødposehylster, skridtfoer (undertøj var ikke hvermandseje) og halsbind. Under lørdagsparaden blev den kropslige hygiejne nøje kontrolleret, og langt hår var absolut ikke tilladt.
Det oprindelige kaserneanlæg gennemgik i de følgende år en række ændringer.
I 1934 fraflyttede regimentet således øvelsespladsen på Næstvedvej og fik istedet den gode eksercerplads øst for kasernen. Det var en stor fordel, da den jo lå »lige uden for døren«.
En ny kostforplejning (nuværende bygning Ålborg) blev taget i anvendelse i 1938. Endvidere kunne man flytte ind i en ny depotkaserne og kommandantskabsbygning. Senere blev der opført en

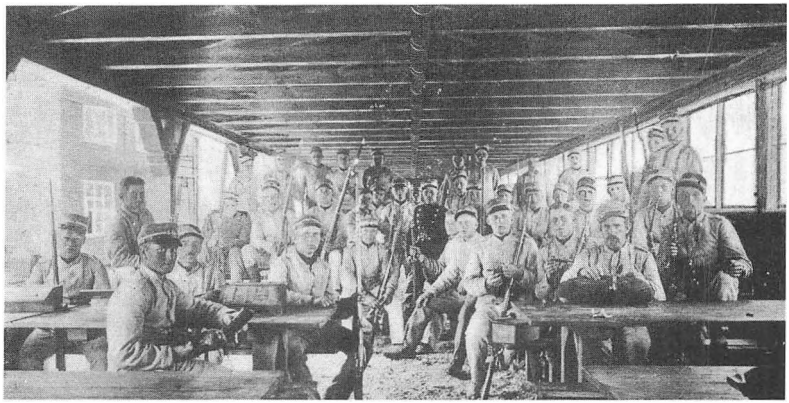

Pudseskuret på Vordingborg Kaserne i ældre tid. Her skulle al pudsning og vedligeholdelse foregå. Skuret var åbent i den ene side og blev brugt året rundt.

værkstedsbygning (nuværende UMAK), som erstatning for et værksted, der havde haft til huse i en gammel garage.
Det store stadion blev færdigt til brug i 1948. En anlæg til stor gavn for kasernens sportsudøvere, ligesom forskellige af byens sportsklubber også har haft glæde af det.

Garnisonens indsats under arbejderopstanden i 1931

I en lille by som Nakskov med kun 15.000 indbyggere blev mere end 1.000 mennesker i 1931 kastet ud i arbejdsløshed. Byrådet lovede ekstra understøttelse, men trak senere tilsagnet tilbage. Det førte til uroligheder, hvor blandt andet politistationen blev besat, ligesom ulovlige demonstrationer fandt sted rundt omkring i byen. Den 2. maj 1931 klokken 10.30 rekvirerede politiet forstærkning fra garnisonen i Vordingborg. Efter soldaternes ankomst til byen blev der oprettet ro og orden.

Soldaterhjemmet i garnisonen

Lige siden garnisonens første dage har Soldaterhjemmet været til gavn og glæde for kasernens soldater.
Først under navnet »Dannevirke Soldaterhjem« som havde til huse i fløjen af »Jernbanehotellet« (det senere hotel »Prins Jørgen«, nuværende »Casablanca«), og derefter i Valdemarsgade og sluttelig på Vestervej som »KFUM Soldaterhjem«, indviet den 2. december 1934.

Det var den dygtige og dynamiske bestyrer Gammeltoft, støttet af »Soldatens Vennekreds«, der tog initiativet til opførelsen af denne bygning, som gennem de mange år har været støttet af den lokale »Damekreds«.

Garnisonens skæbne under Den anden Verdenskrig

De styrker, der lå på kasernen den 9. april 1940, kom ikke i kamp med tyskerne på grund af regeringens ordre om ikke at yde modstand. Ikke desto mindre forblev de på kasernen til efteråret 1940, da denne endeligt blev overtaget af de tyske besættelsestropper. Mandskabet blev herefter indkvarteret på soldaterhjemmet, medens staben først blev flyttet til Statsbanernes overnatningsbygning i Masnedsund, senere til Teknisk Skole og derfra igen til »Elysium« på Næstvedvej.

Den 29. august 1943 om morgenen tidligt blev alle garnisonens faste befalingsmænd hentet i deres hjem af tyskerne og ført til kasernen, hvor de blev sat under arrest. Interneringen af befalingsmænd og mandskab skete i hovedsagen i Jægersprislejren, hvorfra også hjemsendelse af mandskabet fandt sted efter et par måneders forløb.

Fra april 1945 anvendte tyskerne kasernen til feltlazaret, hvilket medførte at kasernen ikke kunne rømmes straks efter befrielsen den 5. maj 1945.

Først den 1. juni samme år rykkede der atter danske soldater ind på Vordingborg Kaserne.

De omfattende nybygnings- og saneringsarbejder

Det første led i nybygningsprogrammet var fuldførelsen af det store garageanlæg, som blev taget i brug i 1952. I tilslutning til garageanlægget fuldførtes i 1955 den værkstedsbygning, hvor der nu findes moderne reparationsværksteder for motorkøretøjer og våben.

Til afløsning af den gamle kostforplejning fra 1938 blev den nuværende store cafeteriebygning taget i brug den 1. februar 1956.

Til indkvarteringsområder opførtes 5 nye bygninger, der også indeholder undervisningslokaler, våbenkamre og kompagnikontorer.

På 1. salen rummer disse nye indkvarteringsbygninger kvarterer for værnepligtige befalingsmænd. Bygningerne blev taget i brug i tidsrummet 1957-58.

Sjællandske Livregiments musikkorps forstærket med tambourkorpsene fra Falsterske Fodregiment og Danske Livregiment på vej tilbage til kasernen efter en parade i byen.

Garnisonens musikkorps

5. Regiments Musikkorps har sin oprindelse i de på grundlag af hærloven af 1867 oprettede bataljonsmusikkorps, der hver bestod af 9 musici, idet 7. og 19. Bataljons musikkorps, der tilsammen lejlighedsvis havde dannet et halvbrigademusikkorps i Fynske Brigade, ved hærlovstillægget af 1880 blev slået sammen under benævnelsen: 5. Regiments Musikkorps.

Gennem årene frem til 1932 havde korpset en varierende sammensætning og størrelse og bestod både af værnepligtige og af faste musikere.

Hærloven af 1932 blev en katastrofe for forsvarets musikkorps, idet alle korpsene med undtagelse af Livgardens blev nedlagt.

Man fik imidlertid under besættelsen øjnene op for militærmusikkens nationale og kulturelle betydning, og det førte til, at Rigsdagen i 1941 ved en bemyndigelseslov muliggjorde genoprettelsen af blandt andet 5. Regiments Musikkorps.

Da Næstved på det tidspunkt stadigvæk var en ren dansk garnisonsby, blev korpset garnisoneret der fra den 1. maj 1941.

Opholdet i Næstved varede til den 1. juli 1957, hvorefter korpset ifølge Forsvarsministeriets bestemmelse flyttedes til Vordingborg.

Musikkorpsets tilknytning til Vordingborg blev ændret en snes år

senere, da ministeriet bestemte, at der på Sjælland kun skulle være to musikkorps, hvoraf Livgarden skulle have det ene.
Da det andet korps ønskedes placeret centralt på øen, flyttede korpset fra Vordingborg til Sjællandske Livregiment i Slagelse, og fik herefter dette regiments navn.

Navneændring til Falsterske Fodregiment

Den 1. november 1961 fik 5. Regiment sit gamle navn fra 1747 tilbage.
Ved en storstilet parade på kasernens stadion opmarcherede alle regimentets kompagnier. Som de sidste enheder ankom musikkorpset og det nyoprettede trommekorps med regimentshunden »Flora«.
Trommekorpsets instrumenter og øvrige udstyr havde regimentet fået som gaver fra omegnens kommuner og den lokale handelsstand.
Efter paraden marcherede et æreskompagni gennem Vordingborg med musikkorpset og »Flora« i spidsen.

Regimentshunden »Flora«

I 1864 deltog »Falsterske« i krigen i Sønderjylland og havde som regimentshund en sortkrøllet puddel ved navn »Flora«. Under en træfning ved Bustrup blev hunden alvorligt såret af et skud gennem kæben og måtte efterlades, da regimentet trak sig tilbage. Skønt tilbagetrækningen drejede sig om mange kilometer, dukkede den sårede hund til soldaternes glæde og overraskelse op næste morgen. Den havde slæbt sig den lange vej for at komme tilbage til sit regiment, og man forstår, det var fuldt fortjent, når der efter krigen blev holdt en parade for den, hvor den blev dekoreret med en medalje, som senere forsvandt, da hunden døde.
Den usædvanlige medalje blev imidlertid fundet i Nationalmuseets samlinger, og der blev lavet en kopi, som »Flora« nummer 2 havde siddende på sit gule dækken, ligesom den også var at finde på »Flora« ved senere parader og officielle lejligheder.
»Flora« nummer 1 er det eneste dyr i Danmark, der nogensinde har opnået en militær hædersbevisning. Og »Flora« nummer 2 er formentlig det eneste levende væsen overhovedet, som har fået krigsmedalje uden at have lugtet krudtrøg.
Så vidt vides har den ikke engang gjort en kat fortræd!

Vordingborg Garnisons 50-års jubilæum

Den 22. januar 1963 blev af by og garnison markeret ved forskellige arrangementer dagen igennem. Om formiddagen en feltgudstjeneste og i fortsættelse af denne parade på ruinterrænet med taler af borgmesteren og garnisonskommandanten.
Paraden sluttede med en march gennem byen.
Senere på eftermiddagen var der reception på rådhuset for byen og garnisonen i forening.
Dagen sluttede med et underholdningsarrangement i Vordingborghallen, der blev efterfulgt af en tappenstreg gennem byen.

Styrker til tjeneste udenfor Danmarks grænser

Straks efter Den anden Verdenskrigs afslutning drog en bataljon fra Vordingborg til Nordtyskland, hvor den indgik i den danske besættelsesstyrke. Jever, Aurich, Oldenburg og Itzehoe var lige til midten af halvtredserne, hvor styrken blev kaldt hjem, kendte lokaliteter i garnisonens dagligdag.
Senere afgav garnisonen også enheder til FN's fredsbevarende virksomhed i Det mellemste Østen, ligesom personel fra Vordingborg stadig gør FN-tjeneste på Cypern.

Garnisonen 1963-1976

Oberst Chr. E. Nielsen

Garnisonens opgaver faldt i denne periode i flere dele, hvoraf de vigtigste var:
Det regionale forsvar og opgaverne i forbindelse hermed.
Regimentets opstillings- og uddannelsesopgaver.

Det regionale forsvar omfattede Sydsjælland, Lolland-Falster og Møn.
Der indgik en lang række opgaver, der spændte over tiden forud for fredsbrud, under krigshandlinger og tiden efter.
Et intenst samarbejde mellem civile og militære myndigheder i fredstid, der skulle sikre, at opgaverne kunne løses under krig, krævede store forberedelser. Alle instanser viste stor interesse for at sikre, at de forudseelige problemer kunne løses på bedste måde.
I 1968 blev 2. Sjællandske Brigade etableret på Vordingborg Kaserne med oberst F. T. Rasmussen som chef. Der var altså nu i Vordingborg garnison, regiment, region og brigade. Dette medførte stor belægning på kasernen og mange soldater i Vordingborg by, et forhold, der dog aldrig medførte de store problemer, idet Vordingborg stadig var den gode garnisonsby.
Regimentets uddannelsesopgaver nødvendiggjorde en række forbedringer, blandt andet anskaffelse af en ny øvelsesplads.
Gennem årene havde man søgt at finde et egnet område, og flere muligheder havde været undersøgt. Således havde det været overvejet og vurderet om man skulle ekspropriere det nødvendige areal enten i forbindelse med Rosenfelt, Avnø, Dybsø eller Kulsbjerg.
I takt med den militær-tekniske udvikling blev kravene til en ny og

Luftfoto af Kulsbjerg øvelsesplads. I forgrunden ses motorvejen med gangbroen, der giver adgang til de fredede Kulsbjerge.

større øvelsesplads med tidssvarende skydebaner så store, at der måtte ske noget alvorligt, såfremt en forsvarlig uddannelse skulle kunne foregå med de moderne våben, køretøjer og hertil hørende taktik.
Det var vanskeligt at skaffe de nødvendige bevillinger, især da man stod overfor store udvidelser andre steder i landet - blandt andet i Oksbøl.
Af særlige nyanskaffelser kan nævnes de pansrede mandskabsvogne, der tilgik regimentets 1. Bataljon den 17. november 1969.
Falsterske Fodregiment blev nu et panserinfanteriregiment, idet de tilhørende kampvogne foreløbig skulle underbringes på kasernen i Næstved ved Gardehusarregimentet, der havde den fornødne værkstedskapacitet.
Man havde tidligere redegjort for de forskellige muligheder vedrørende ny øvelsesplads og hvad angik Kulsbjerg især anført:
»Kulsbjergområdet ligger 5-7 kilometer fra kasernen. Det domineres af Kulsbjerg, men er i øvrigt meget kuperet og afvekslende med skov, små vandløb og mangeartet bevoksning samt flere mindre bygninger.
Kun langs Kalvehave-vejen ligger enkelte større gårde, idet jorden,

der gennemgående synes at være af ret ringe bonitet, hovedsagelig drives fra små, tilsyneladende fattige brug, ofte med ret forfaldne bygninger. Terrænet kan overalt bære pansrede mandskabsvogne og er i øvrigt så afvekslende, at baner til uddannelse af kørere på disse vogne meget let vil kunne indrettes. Området er ideelt til uddannelse af infanteri og mekaniseret infanteri.
Det vil være muligt at afholde gruppe- og delingsøvelser samt adskillige kompagni- og bataljonsøvelser med infanteri og mekaniseret infanteri samt samarbejdsøvelser med kampvogne. Området har yderligere den fordel, at det kun mod syd begrænses af en trafikeret vej. Mod vest, nord og øst findes betydelige arealer, som dele af året kan benyttes, uden at større markskade forvoldes«.
Efter mere end 10 års anstrengelser lykkedes det omsider at få den ny øvelsesplads, selvom arealet ikke fik den udstrækning og størrelse, som man havde set hen til.
Der forestod nu et større arbejde med at få Kulsbjerg Øvelsesplads til at fungere på rette måde. Man arbejdede på at få midler til opførelse af vartningsanlæg og skydebaner således, at tunge køretøjer kunne underbringes på forsvarlig måde på øvelsespladsen, hvorved man kunne undgå de generende kørsler fra kasernen til øvelsespladsen med de tunge og larmende køretøjer.
Efterhånden som Kulsbjerg blev taget i brug, blev det nødvendigt at indføre visse begrænsninger i anvendelsen, idet de tunge bæltekøretøjer ellers ville omdanne den smukke natur til et månelandskab.
I områder af pladsen, hvor der ikke afholdtes øvelse, blev civil færdsel tilladt.
Det blev nødvendigt at indføre vildtpleje, idet mange dyr levede og færdedes på pladsen, men takket være stor interesse fra det faste personel på kasernen, lykkedes det stort set også at tilfredsstille naboerne, der havde frygtet, at vildtbestanden ville blive forringet.
Efterhånden som antallet af fast personel øgedes, blev det nødvendigt på kasernen at opføre flere indkvarteringsbygninger med passende faciliteter. Det lykkedes først i 1975 at få påbegyndt dette byggeri.
De moderne ledelsesformer begyndte også at præge udviklingen. På kasernen var der omkring 14 forskellige fagforeninger repræsenteret. Alle havde ret og pligt til at være repræsenteret i »Samarbejdsudvalget«, der holdt regelmæssige møder, og hvor man drøftede problemer af enhver art.

Kasernens cafeteria.

Der var fra forsvarets ledelse givet tilladelse til, at soldater måtte være langhårede. Der blev givet direktiv om, at tilstrækkelig langt hår skulle opsættes i pisk eller hårnet. Det var mærkeligt for alle ældre befalingsmænd at se disse langhårede og skæggede unge soldater.

I denne forbindelse skal omtales de første kvindelige soldater, der ankom til kasernen den 1. april 1974 tilhørende et indkvarteret kompagni fra Slagelse. Inden kvindernes entre drøftedes blandt andet indkvartering og vaskeforhold. Man ville undgå unødige problemer. De kvindelige soldater fik et særligt afsnit til indkvartering, hvortil de mandlige soldater var forment adgang. Der var dengang forbud mod at indføre spiritus på kasernen.

Ved en alarmeringsøvelse ved et af 1. Bataljons kompagnier savnede man 2 mandlige soldater. En større eftersøgning afslørede da også en overtrædelse af bestemmelsen om besøg hos pigerne, hvor man hyggede sig med whisky og lignende. Sagen blev afgjort disciplinært.

Fra 1973 blev der fra ministeriet givet tilladelse til salg af øl i cafeteriet. Det var naturligvis en forudsætning, at misbrug blev undgået. Fra visse restaurationer i byen blev det anført, at der i

løbet af een måned blev drukket 30.000 øl i kasernens cafeteria. Det var jo et stort tal, men statistisk ikke for voldsomt med en indkvartering på 1.500 mand. Det var imidlertid ikke alle der drak øl, og det må erkendes, at misbrug skete - selvom det var sjældent. Der var således en rørlægger blandt soldaterne, som var vant til et noget større forbrug. En aften smed han et kanonslag ned til en samling nyindkaldte soldater. Han blev sat i arrest samme aften. Ved forhør næste dag fortalte han, at han ikke vidste, hvor mange øl han havde drukket, men det var mere end 12, for det var hans ration som civil. Han mente selv, at det måtte være 20 øl, hvorfor han blev ikendt 20 dages vagtarrest!

Når man har kendt forholdene på kasernen helt fra 30'erne, må det erkendes, at tilværelsen var blevet mere menneskelig. Da »Claus og Servants« blev indkaldt i november 1973, blev de indkvarteret på samme belægningsstue og havde deres musikinstrumenter med - forøvrigt til stor glæde for alle.

I 1969 indførtes det årlige juletræ for byens børnehaver. En uforglemmelig dag for alle deltagere og ikke mindst for soldaterne, der deltog med liv og lyst i underholdning af børnene, i chokoladedrikning og gaveuddeling.

Falsterske Fodregiments (5. Regiments) Soldaterforening har gennem et trofast og nært samarbejde med garnisonen holdt en enestående forbindelse med det gamle regiment. Alle regimentets mindedage er blevet holdt i ære, ligesom sammenkomster med jubilerende årgange har befæstet samhørigheden mellem garnison og de mange hjem, der gennem årene har sendt deres sønner til det danske forsvar.

Pansret mandskabsvogn M/113.

Garnisonen 1976-1978

Oberst N. E. A. Møller

Den 1. august 1976 blev to gamle infanteriregimenter, Danske Livregiment og Falsterske Fodregiment, sammenlagt i Vordingborg. Bevillingerne til hæren var efterhånden blevet for reducerede til, at de begge kunne opretholdes. Andre regimenter var tidligere blevet sammenlagt, nu kom turen til disse to.

Man havde håbet, at ved at lade det sammenlagte regiment få det enes navn og det andets garnison, ville alle være gjort tilfredse, når det nu skulle være. Man burde have forudset, at alle ville blive utilfredse, hvad de i hvert fald blev!

Danske Livregiment tog ved en parade i Høvelte en smuk afsked med regimentets elskede kaserne siden 1945.

Dette var afslutningen på regimentets æra som københavnerregiment. Mange bånd blev nu revet over, og tilbage i København stod de efterladte venner, som herefter sluttede rækkerne for at værne om regimentets minder fra Kastellet og Høvelte. Reserveofficererne, soldaterforeningen og Det Militære Læseselskab Rendsborg skal særlig nævnes her.

Regimentsfanen blev til fods ført til den nye garnison af 1. Bataljons 2. Kompagni. Marchen afsluttedes den 6. august, da kompagniet med musikkorpset via Algade og Sankelmarkvej nåede frem til Vordingborg Kaserne.

Fanen har siden haft sin faste plads på chefskontoret på regimentets nye hjemsted. Den står ved siden af Olaf Ryes våbensamling, som soldaterforeningen for mere end et halvt århundrede siden erhvervede og deponerede hos regimentet.

Falsterske Fodregiments fane fik sin plads på chefskontoret ved 1.

Vartningsanlægget på Kulsbjerg øvelsesplads. I forgrunden til højre ses den overdækkede miniskydebane til kampvogne.

Bataljon af dette gamle regiment. De to regimenters bataljoner, for størstepartens vedkommende mobiliseringsenheder, beholdt nemlig deres numre og regimentsnavne.
I anledning af regimentssammenlægningen var Vordingborg Kaserne under modernisering og udbygning. Med henblik på at kunne rumme den fremtidige, store garnison med 10-12 kompagnier var 4 nye kvarterbygninger under opførelse.
De blev først færdige til ibrugtagning et år efter sammenlægningen.
På øvelsesterrænet ved Kulsbjerg var der også ændringer på vej. Et stort, nybygget vartningsanlæg med værksted, vaskeplads og depoter blev den 15. september 1976 overdraget regimentet.
Til anlægget hørte også en miniskydebane til kampvognene.
Med betydelig forsinkelse afleveredes den 2. november 1976 et meget moderne skydebaneanlæg med elektronisk markering. Den komplicerede teknik gav desværre betydelige indkøringsproblemer, men da disse langt om længe var løst, rådedes over en eminent skydebanefacilitet.
En truende sky formørkede dog den nu så store garnisons himmel. Kulsbjerg Øvelsesplads var nogle år forud blevet erhvervet efter mange vanskeligheder. Den var på kun 484 hektarer mod de oprindeligt påregnede 600 hektarer. Den omfattede dog to akser,

en på hver side af Kulsbjergene. Den var derfor en bataljonsøvelsesplads.
Erhvervelsen var blevet koordineret med Vejdirektoratet, som skulle anlægge Sydmotorvejen til Farøbroerne. Men besparelser på anlægsbudgettet ændrede vejplanerne: Den 4-sporede vej skulle indledningsvis kun være 3-sporet. Følgelig måtte en kurve vest for øvelsespladsen flades ud for at give tilstrækkeligt overblik for de kørende. Dette betød, at den ene af pladsens to taktiske akser måtte udgå - og pladsen blev følgelig kun anvendelig som kompagniøvelsesplads.
For et regiment med to pansrede bataljoner i fredsstyrken var dette katastrofalt. Og det var stik imod den grundlæggende forudsætning for valget af Vordingborg som garnison for et sammenlagt infanteriregiment.
Til alt held ændredes vejplanerne dog igen, så vejen alligevel skulle være 4-sporet. Den trafiksikkerhedsmæssige begrundelse for at rette vejkurven ud faldt dermed bort. Det blev imidlertid en særdeles vanskelig sag at få tilbageføringen til det oprindelige vejforløb accepteret, ikke mindst fordi mange lodsejeres interesser stod på spil. Udfaldet blev heldigvis i sidste ende, at pladsen beholdt sin oprindelige størrelse, inclusive den truede akse, og altså fortsat kunne bruges til bataljonsøvelser.
Bortset herfra videreførtes det gode og frugtbare samarbejde mellem garnisonen, byen og omegnen. Hertil medvirkede ikke mindst borgmester Børge Lundgaard, som selv i sin tid havde aftjent sin værnepligt på Vordingborg Kaserne. Tillige gjorde de to soldaterforeninger, som var knyttede til hver sit af de berørte regimenter, et meget påskønnelsesværdigt arbejde.
I 1977 kunne de gode relationer til regimentets omverden udmøntes i et par særdeles vellykkede arrangementer, et tattoo i Stege og en regimentsdag i Vordingborg, begge meget velbesøgt. I forbindelse med regimentsdagen var der åbent hus på kasernen. Der var udstillinger og opvisninger, og bataljoner og kompagnier høstede megen og velfortjent anerkendelse.
Foreningslivet i de to hidtil selvstændige regimenter havde været stærkt medvirkende til opretholdelse af regimenternes korpsånd og sammenhold.
Forståeligt nok ville disse foreningers medlemmer gerne fastholde deres hidtidige identitet. På den anden side måtte det stå klart, at det kunne de ikke i det lange løb.

Officersforeningerne sammenlagdes da også ret hurtigt, sergentklubberne ligeledes. Men løjtnantsforeningerne tøvede længe.
Idrætsforeningen var ikke en regimentsforening, men knyttet til Vordingborg garnison. Den styrkedes selvsagt straks ved garnisonens fordobling, og i disse år kunne følgelig noteres smukke placeringer, således en førsteplads i 4 x 50 meter holdkapsvømning og flere andenpladser i andre discipliner. Foreningen var i 1976 vært ved Dansk Militær Idrætsforbunds fægte- og svømmestævne.
Som det allerede er nævnt, var alle berørte utilfredse med den sammenlægning, som hærens stadige reduktioner siden midten af 1960'erne nu medførte. De to første år, som dette afsnit omfatter, var da også vanskelige i psykologisk henseende. Men hverdagen bød på mange udfordringer og opgaver, og iveren efter at deltage på bedst mulig måde i deres løsning bandt efterhånden de to regimenters personel sammen i gensidig respekt og forståelse.

Garnisonen 1978-1983

Oberst F. O. Hertel og major E. Erlandsen

Den 1. maj 1978 skiftede garnison og regiment atter chef.
Det var et stort Danske Livregiment, der stillede op til parade med musikkorpset fra Sjællandske Livregiment på fløjen:

Stab/Danske Livregiment
Stab/II-IV/DLR og II-IV/FAFR
Stabskompagni/2. Sjællandske Brigade
I/DLR
I/FAFR
Uddannelsesbataljonen/DLR og
Garnisonkompagniet,
i alt en styrke på over 1200 mand.

Den 19. maj 1978 fejrede Sergenternes Fælles Organisation (SFO) sit 35-års jubilæum ved en smuk aftenfest på kasernen.
I august måned samme år holdtes regimentsdag og åbent hus med stor tilstrømning af civile venner fra by og omegn. Dette arrangement var blevet en årlig tradition, som fik stor opbakning fra byens side.
Midt i oktober drog I/FAFR til Tyskland for at deltage i en større NATO-øvelse sammen med engelske enheder fra BAOR. Den danske bataljon fik efter øvelsen megen ros for sin militære indsats og hele optræden i Tyskland. Det blev også for soldaterne en stor oplevelse.
Om efteråret fik regimentets konstabler et stort ønske opfyldt, nemlig en konstabelmesse. Den blev indrettet i bygning Ålborg parallelt med sergentmessen. Trods bange anelser fra visse sider er

Klar til udrykning til »Vinterkrigen« i 1979.

denne messe helt fra begyndelsen blevet drevet på eksemplarisk vis, og har virkelig tjent sit formål.
Den var også med til at forlige endnu *»stridende«* konstabler fra de to gamle regimenter.
Endnu inden årets udgang startede »Vinterkrigen«.
Det var navnet på den voldsomme snestorm, som i mange uger totalt begravede Sydsjælland og Sydhavsøerne i sne. Al civil transport standsede og regimentet måtte træde hjælpende til med pansrede mandskabsvogne og tunge køretøjer.
I små grupper på 2-3 køretøjer blev soldaterne udstationeret ved redningsstationerne i Storstrøms Amt, og her udførte de den transport, som ingen andre kunne klare. Ikke færre end 13 fødende mødre blev i pansrede mandskabsvogne sikkert bragt til sygehusene!
Næppe var det værste overstået midt i januar 1979, før en ny voldsom snestorm pånyt lukkede alle veje. Soldaterne måtte rykke ud igen, og denne gang med en vis erfaring.
For sin indsats i de to sneperioder modtog regimentet og dets soldater mange anerkendelser. Alle berørte kommuner skænkede således regimentets soldaterfond pengegaver, der tilsammen løb op i mange tusinde kroner, og regimentets soldater blev ved en stor

sammenkomst i Nakskov udråbt til »Dagligdagens Helte« med en flot statuette som gave.
Men »Vinterkrigen« havde også anden betydning for regimentet. Den styrkede samarbejdet med Falck, politiet og civilforsvaret, og den viste i praksis de mere end 400 befalingsmænd og menige som deltog, at når alt andet må give op, så har hæren køretøjer, som stadig kan komme frem.
I september 1979 var det I/DLR's tur til at deltage i en stor NATO-øvelse i Tyskland sammen med enheder fra de andre lande. Også denne gang viste de danske soldater, at de fagligt og uddannelsesmæssigt stod fuldt på højde med vore allierede venner; men samtidigt måtte det erkendes, at dele af det danske materiel ikke længere var så moderne som de andres.
Det var i slutningen af dette år, at rygterne om en nedlæggelse af Vordingborg Kaserne begyndte at svirre.
Forsvarskommandoen havde indarbejdet kasernenedlæggelsen i et af sine forslag til ny forsvarsordning. Tanken vakte selvsagt voldsom ophidselse i hele garnisonen. Her havde man for ikke så mange år siden eksproprieret over 60 små landbrug for at skabe en stor øvelsesplads på Kulsbjerg, og stillet de to berørte kommuner Langebæk og Vordingborg i udsigt, at det ville give andre fordele i fremtiden. Og så skulle det hele afvikles få år efter!
Bystyret i Vordingborg udarbejdede på rekordtid et meget velunderbygget hæfte, hvori man belyste alle forhold mellem by og garnison. Hæftet blev af borgmester Børge Lundgaard afleveret på Christiansborg, og inden længe indløb gensvaret: »Vordingborg kaserne bevares!«
Samarbejdet med vore allierede NATO-partnere blomstrede.
I 1980 havde regimentet således besøg af et amerikansk kompagni, og i 1981 gæstede den luxemburgske bataljon kasernen. Denne styrke udgør hovedparten af det lille lands hær, hvilket også var anledningen til, at regimentet fik besøg af både den luxemburgske forsvarsminister og forsvarschef.
Under disse besøg var det interessant at konstatere, at sprogforskellighederne ikke udgjorde nogen hindring for et godt samvær og kammeratskab mellem de udenlandske og de danske soldater.
Året 1982 bød på både glæder og sorger.
Blandt glæderne var udgivelsen af et regimentsblad. Det havde der været arbejdet på længe, men de dystre udsigter for kasernens fremtid havde stillet sagen i bero. Nu kom det første nummer i

september 1982, og siden voksede bladet til en fortrinlig nyhedsformidler blandt regimentets personel.
Som bekendt deltager regimentet hvert år i den højtidelighed, som man i landsbyen Lundby syd for Aalborg afholder til minde om regimentets træfning på dette sted den 3. juli 1864. - Som en lille gengæld inviterede regimentets løjtnanter lundbyborgerne til Vordingborg for at vise dem, hvordan regimentet nu så ud.
Det blev et helt igennem meget vellykket besøg, som man stadig taler om i den lille jyske by.
På et godt initiativ fra regimentets idrætsofficer, kaptajn E. Mortensen, lykkedes det at starte et nyt idrætsarrangement, nemlig NATO's Badminton Turnering. Det blev en stor succes med mange unge deltagende fra flere NATO-lande.
Også her støttede byen regimentet ved at borgmesteren modtog alle de unge spillere på rådhuset.
Det sørgelige lå i, at personelreduktionerne nu begyndte at tage fart. Gennem nedlæggelsen af visse underafdelinger måtte et større antal befalingsmænd og 50 konstabler overføres til andre garnisoner i Nordsjælland.
I 1983 blev den nye motorvej vest om Kulsbjerg til virkelighed. Trods andre ønsker indtil det sidste, lykkedes det at holde motorvejen uden for det egentlige øvelsesterræn.
Kun en mindre trekant blev afskåret, men den blev mageskiftet med et større område længere mod syd.
Kulsbjerg Øvelsesplads havde med årene udviklet sig til et enestående naturområde. Som en hædersbevisning herfor modtog regimentet Dansk Jagtforenings diplom for natur- og vildtpleje. Æren for denne prisværdige udvikling skyldtes ikke mindst garnisonens daværende jagtofficer Hugo Meincke.
Den 1. marts 1983 mødte der påny rekrutter til uddannelsesbataljonen. Det drejede sig om knapt 500 mand, der fordeltes på stabs- 1. og 2. kompagni.
Uddannelsesbataljonen var nu ved at nå sin fulde størrelse.
Perioden, der her er beskrevet, havde egentlig en lykkelig afslutning:
Regimentets samlede styrke var fortsat høj.
De tidligere personeldivergenser var bilagt.
De to løjtnantsforeninger var sammenlagt til een, og tilsvarende var sket med de to tambourkorps.

Træk af Danske Livregiments historie

Oberstløjtnant Søren Nielsen

I begyndelsen af 1760'erne truedes Danmark som så ofte før af krig.
Ruslands nye czar, Peter III, havde kastet sine øjne på Slesvig, og en russisk hær blev sat i bevægelse fra Polen med kurs mod vest.
I hast blev den danske hær sat på krigsfod, men lykkeligvis blev den iltre czar myrdet - og faren drev over denne gang.
Mobiliseringen afdækkede imidlertid hærens store mangler, og en tilbundsgående hærreform medførte blandt andet, at Danske Livregiment blev oprettet den 7. december 1763.
Regimentet modtog en stor del af sit mandskab fra den stærkt reducerede Livgarde og fra det nedlagte Grenaderkorps. For at gøre det nyoprettede infanteriregiment attraktivt og anset fra begyndelsen, gav man det et fornemt privilegium, der fastsatte, at Danke Livregiment »allemahl das erste Regiment in der Infanterie seyn«.
Frederik V's løfte har lige siden da været gældende, hvilket blandt andet kom til udtryk så sent som i 1976, da regimentet blev sammenlagt med det langt ældre Falsterske Fodregiment, der var blevet oprettet i 1747. Danske Livregiment blev fællesnavnet for de to regimenter.
Infanteriets første regiment!

De første år

Danske Livregiment blev indkvarteret hos borgerne i København,

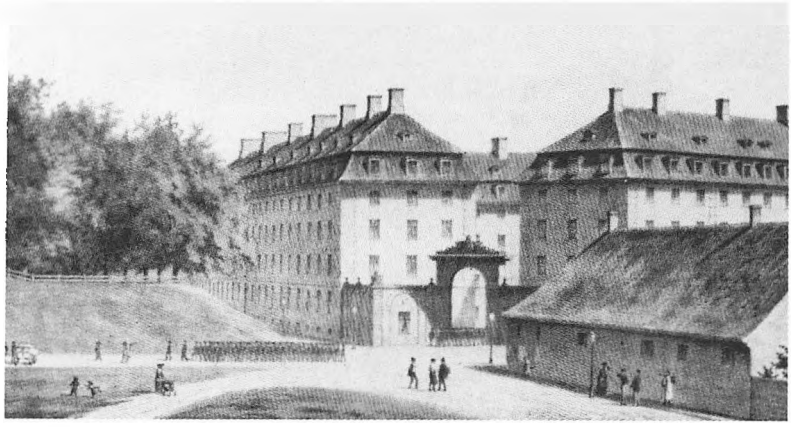

Sølvgades kaserne.

og gik iøvrigt i gang med at bygge en regimentskaserne i Sølvgade - det nuværende Generaldirektorat for DSB.
Alt personel ved infanteriet var den gang hvervet. Kommandosproget var tysk.
50% af regimentets styrke var danskere eller nordmænd, medens resten var tyskere, østrigere, svenskere, italienere, franskmænd, russere og belgiere.
Det var en broget skare, der bestemt ikke var populær i københavn, der med rette følte sig plaget af de uciviliserede pensionærer.
I 1772 blev Struensee væltet ved et kup og en supernationalistisk regering greb tøjlerne.
Regimentet mærkede nu ikke meget til de ny strømninger lige med det samme.
Ganske vist blev kommandosproget ændret til dansk, men den hårde disciplin forblev som før. Umenneskelige straffe svævede altid over de skurvede hoveder, men det var nok nødvendigt dengang, hvor også de almindelige samfundsborgere risikerede prygl, fængsel, lemlæstelse eller død for selv de mindste forbrydelser.
Regimentet flyttede snart ind på den ny kaserne, og i 1803 ophørte den udenlandske hvervning. Napoleonskrigen omkring århundredskiftet indvarslede nye tider på alle militære områder.
Trods sin erklærede neutralitet blev Danmark medinddraget i den store europæiske krig.

Den 2. april 1801 kæmpede den danske flåde og Københavns befæstning heltemodigt imod den britiske flåde, der var dukket op på Rheden og stillede krav til den danske udenrigspolitik.
Soldater fra Danske Livregiment (og iøvrigt også fra Falsterske Fodregiment) deltog som forstærkningsmandskab på flådens skibe under det blodige slag, der resulterede i, at Danmark måtte love Storbritannien at holde sig udenfor enhver form for alliance - altså styrke sin neutralitet.
Ikke destomindre dukkede briterne op foran København igen i 1807 og forlangte den danske flåde udleveret som pant på neutraliteten.
Selvfølgelig måtte regeringen nægte at gå med hertil - og resultatet blev Københavns bombardement og kapitulation i august-september 1807.
Danske Livregiment deltog med stor tapperhed i byens forsvar og vandt iøvrigt sin første sejr under udfaldet mod Classens Have den 31. august 1807.
Det britiske overfald drev Danmark i armene på Napoleon, som man forblev tro til det sidste. Denne troskab kostede Danmark dyrt.
I 1813 gik landet fallit, og efter Napoleons fald et par år efter, måtte vi afstå Norge til arvefjenden Sverige.

Udfaldet mod Classens Have, den 31. august 1807.

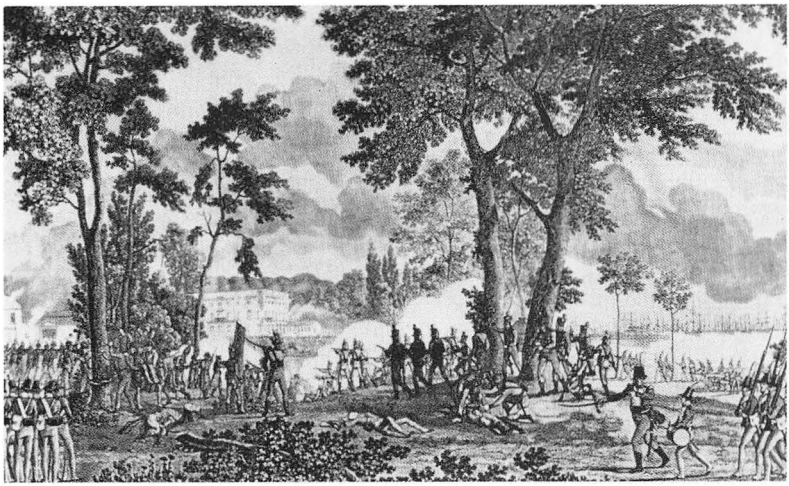

En ny hær

Efter napoleonskrigenes sviende nederlag gik Danmark i stå.
Den nationalistiske rus dampede af, og først da Frederik VI døde i 1839 gik den gamle tid og dens reaktionære holdninger i graven.
En ny og fremsynet hærlov afskaffede de hvervede soldater og indførte værnepligten for alvor. Samtidig sagde man farvel til regimentsstrukturen og de farverige enhedsnavne.
Hæren opdeltes i bataljoner, der naturligt indgik i et antal brigader.
I mere end hundrede år fik hærloven af 1842 lov til at virke med enkelte justeringer - så fremsynet var man altså den gang.
Krigene om Sønderjylland i 1848-51 og i 1864 blev regimentets krigeriske højdepunkter, hvor man under navnet 1. Bataljon indlagde sig uvisnelig hæder.
Navne som Olaf Rye, Walther og Max Müller er uløseligt knyttet til københavnersoldaterne fra Sølvgades Kaserne.
Mandskabet var udskrevet fra Nordsjælland (kulsvierne) og København. De var ikke altid blandt Guds bedste børn - men de kunne slås!
Slagene ved Bov, Slesvig, Dybbøl, Fredericia, Isted og Sankelmark er milepæle i Danmarkshistorien - og alle steder var vore forgængere med i forreste linie.
I årene mellem de to slesvigske krige fra 1852 til 1863 havde

Slutscene fra slaget ved Sankelmark 1864.

regimentet midlertidig garnison i Rendsborg, den store fæstningsby midt i hertugdømmernes aggressive tyskhed. Man havde ønsket at få en dansksindet enhed placeret her som en politisk modvægt - og rendsborgtiden blev for regimentet en særpræget og farverig periode.
Krigen i 1864 satte et endeligt punktum for Danmarks stormagtsdrømme. Nederlaget flyttede grænsen til Tyskland - og dermed Europa - helt op til Kolding.
Danmark var knægtet og ydmyget. Man følte sig med rette ene og forladt i et Europa, der havde andet at tænke på.
Danskerne vendte ryggen til sin fortid og koncentrerede sig om at udytte de hjemlige ressourcer til det yderste.
Hvad udad tabes, skal indad vindes, sagde man.
Og man nåede langt ad den vej. Landbruget, industrien og handelen fik et mægtigt opsving. Alt groede og gærede - og man glemte ikke at betale neutralitetens høje pris: et stærkt forsvar.
Fra Rendsborg var regimentet flyttet ind på Kastellet i hovedstadens midte.
Her fik man sit hjem igennem mere end firs år. Endnu i dag har regimentet stærke bånd til dette forunderlige sted, hvor dets gamle soldater mødes og mindes det glade soldaterliv.

Parti fra Kastellet.

To verdenskrige

Den første verdenskrig fra 1914 til 1918 mødte et Danmark væbnet til tænderne.
Danske Livregiment var under hele krigen oppe på fuld styrke og deltog i udbygningen af Nordsjælland til en kæmpemæssig, feltbefæstet base, der havde fæstningen København som sit centrum.
Utallige øvelser blev afholdt, og krigen skabte fornyelse på det militær-tekniske område. Regimentet fik i 1915 sine første maskingeværer.
Flyvemaskiner, kampvogne, gasgranater og motorkøretøjer til alle formål dukkede op i den skrækkelige krigs kølvand.
En ny tid var begyndt!
Efter krigen fastholdt Danmark sin neutralitetspolitik, men opgav at underbygge den med militære midler. Forsvaret blev især igennem tyverne reduceret til næsten ingenting - og den 9. april 1940 kunne tyskerne løbe landet over ende på få timer.
Den 9. april havde regimentet intet mandskab til tjeneste, og de tab man alligevel led under den anden verdenskrig, opstod dels den 29. august 1943, hvor tyskerne ved et kup afvæbnede forsvaret, og dels blandt det personel, der på den ene eller den anden måde gik ind i modstandsbevægelsen mod besættelsesmagten.
En justerende hærlov i 1909 havde medført, at regimentet året efter fik en øvelsesplads og en sommerkaserne udenfor København - i Høvelte.
Oprindeligt hed stedet ikke Høvelte - men Luserød! Man fandt dog navnet uegnet og ændrede det i al stilhed!
Gradvist udflyttedes flere og flere af regimentets funktioner til den ny kaserne. I 1940 var bebyggelsen blevet udvidet med de nu så kendte røde bygninger, der stod klar til indflytning, da tyskerne ankom.
I 1951 sad regimentsstaben alene tilbage på Kastellet.
Sandet var ved at løbe ud for den glimrende hærlov af 1842 - en ny tid stillede sine ubønhørlige krav - og så sagde regimentet næsten symbolsk et trist farvel til Kastellet.

Fra 1951 og til i dag

Hærloven af 1951 vendte op og ned på næsten alt.
Danmark havde i 1949 opgivet 135 års neutralitetspolitik og var gået ind i NATO med åbne øjne. »Den kolde krig« mellem øst og

vest fremkaldte en omfattende
marks forsvar oplevede en ræk
I løbet af en halv snes år blev
økonomisk, materielt og perso
frygte, at det menneskelige ikk
at de gamle regimentsnavne f
igen - fortiden og traditionern
tion, der frygtede for at miste s
Paradoksalt nok genopstod den
Sergenter og konstabler med la
islæt i en teknologisk højkonjun
Måske den allerstørste nyskab
på alle områder. Også denne u
ring, der blandt andet måtte s
ekspanderede i endnu højere
frygtede at ende som en unatu
åbent samfund.
Det var en svær, men lykkelig t
Fejltagelser og lykketræf var l
omgivende samfund.

Oven i det hele kom flytningen fra Høvelte i 1976 i forbindelse med sammenlægningen i Vordingborg, hvor det store øvelsesområde ved Kulsbjerg var kommet til som en uvurderlig nyskabelse.
Først her i firserne er det sammenlagte regiment begyndt at finde sine ben igen.
Det er også på tide - for den nærmeste fremtid synes at skjule sig bag et slør, der gør det vanskeligt at skelne selv omridset af et mønster.

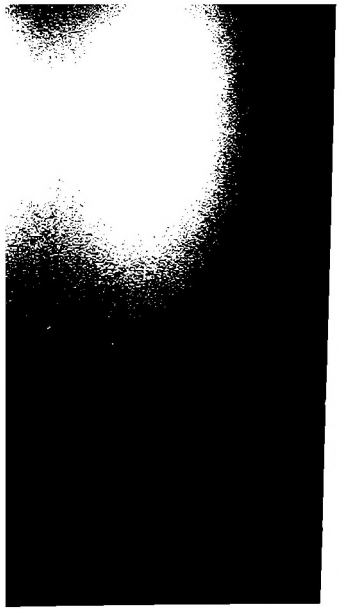

1849

1910 (1906)

1923 (1937)

Kampuniform M/84.

DIS-Danmark